Setlementtiliitto

WORLD CAFÉ

OPAS DELIBERATIIVISEN WORLD CAFÉN JÄRJESTÄMISEEN

• Setlementtijulkaisuja 38 •

Kiitokset Uusi paikallisuus -hankkeen projektipäälliköille Mikko Kellokummulle, Salome Tuomaalalle, Anne Majanevalle ja Liisa Ojalalle, jotka ovat vuosien 2011–2015 olleet kanssamme kehittämässä ja soveltamassa World Café -menetelmää Kemijärvellä, Vaasassa ja Tampereella. Erityiskiitos Vaasan yliopiston tutkijatohtori Harri Raisiolle ja lehtori Juha Lindellille, jotka tutustuttivat meidät World Café -menetelmään ja ovat vuosien varrella antaneet meille arvokasta tietoa ja tukea deliberatiivisten menetelmien toteuttamiseksi.

Pihla, Helka ja Noora

Teksti: Pihla Ruuskanen, Helka Körkkö ja Noora Karumaa.

Suomen Setlementtiliitto, Uusi paikallisuus -hanke, 2015.

www.setlementti.fi

Taitto ja visuaalinen ilme: Salla Vasenius

Paino: Oy Fram Ab, Vaasa 2015

Opas on tehty Raha-automaattiyhdistyksen tuella.

ISBN 978-952-7141-06-9 (nidottu)

ISBN 978-952-7141-07-6 (pdf)

Sisältö

Alkusanat 6

Uusi paikallisuus -hanke 7

Oppaan rakenne 7

OSA 1 - TAUSTA

1.1 Mitä on deliberatiivinen demokratia? 8

1.2 Mikä on World Café? 9

1.3 Milloin ja mihin aiheisiin? 9

1.4 Miten World Café toimii käytännössä? 10

OSA 2 - JÄRJESTÄMINEN

2.1 Alkujärjestelyt 11

2.2 Aihe ja sen rajaaminen 11

2.3 Alustajat - tietoa ideoinnin tueksi 12

2.4 Sopiva tila 12

2.5 Keitä osallistujiksi? 13

2.6 Markkinointi ja ilmoittautuminen 13

2.7 Tapahtuman tarjoilut 14

2.8 Fasilitaattorit ja tulkit 15

2.9 Järjestäjän muistilista 16

OSA 3 – KÄYTÄNNÖSSÄ

3.1 World Café -tapahtuma ja sen kulku 17

3.2 Alkuinfo ja hyvän tunnelman luominen 17

3.3 Alustukset 18

3.4 Sääntöjen luominen 18

3.5 Dotmocracy-prosessi ja lomakkeen käyttö 19

3.6 Fasilitointi ja fasilitaattorin rooli 21

3.7 Ryhmiin jakautuminen ja ryhmän koko 22

3.8 Keskustelukierrokset 22

3.9 Äänestys 24

3.10 Muistilista tapahtuman tarvikkeille 25

3.11 Tapahtuman päätös ja palautteenkeruu 25

3.12 Yhteenvedon rakentaminen ja jälkiviestintä 26

Lopuksi - ideoista teoiksi 26

Lähteet 26

LIITTEET

Liite 1. Esimerkkiohjelma. Turvapaikanhakijoille ja paikallisille asukkaille järjestetty World Café 27

Liite 2. Uutinen: Kemijärveläiset ja hätämajoitus keskuksen asukkaat etsivät ratkaisuja yhteiseloon World Caféssa 28

Liite 3. Fasilitointiohjeita 29

Liite 4. Nuorten World Cafén säännöt 30

Liite 5. Esimerkki yhteenvedosta 31

Liite 6. Esimerkki palautteenkeruusta 33

Liite 7. Harri Raisio & Juha Lindell: Demokratiaa ”täplittämällä” : Dotmocracy-prosessi kahdessa deliberatiivisessa foorumissa 34

Alkusanat

Hei lukija, kädessäsi on opas deliberatiivisen World Cafén järjestämiseen!

Maailmalta Suomeen rantautunut World Café on mainio apuväline yhteiseen keskusteluun ja ideointiin sekä tukemaan yhteistä päätöksentekoa. Menetelmä on joustava ja sen järjestäminen sekä siihen osallistuminen on helppoa. Vaikka deliberatiivinen World Café on vuorovaikutteinen ja pehmeä menetelmä, se on myös tehokas tapa tuottaa tietoa ja osallistaa suurikin joukko ihmisiä yhteisen asian käsittelyyn. Se on myös hyvä väline viranomaisille osallistaa kansalaisia päätöksentekoon. World Café sopii kenelle tahansa ja toimii myös suurille joukoille ihmisiä. Sitä voi käyttää esimerkiksi työyhteisöissä, kouluissa, asukasyhteisöissä, kunnan päätöksenteossa ja kansalaisjärjestöjen sekä yhdistysten toiminnassa.

Tämä opas kertoo selkeästi ja käytännönläheisesti esimerkkien avulla, kuinka järjestää World Café -tapahtuma. Se avaa myös deliberatiivisen demokratian perusteita.

Hyviä lukuhetkiä!

Uusi paikallisuus -hanke

UUSI PAIKALLISUUS -HANKE

Tämä World Café -opas toteutettiin vuoden 2015 lopulla Suomen Setlementtiliiton Uusi paikallisuus -hankkeen ollessa päättymässä. Uusi paikallisuus -hankkeessa (2011–2015) kehitettiin viiden vuoden ajan uusia kansalaistoiminnan muotoja erilaisissa suomalaisissa paikallisyhteisöissä. Yksi työmuodoista oli World Café, jota hankkeessa järjestettiin vuosien 2011–2015 aikana 9 kertaa. Menetelmää sovellettiin lisäksi useissa työpajoissa ja siitä järjestettiin koulutuksia. Uusi paikallisuus -hankkeen yhtenä keskeisenä tavoitteena oli soveltaa ja kehittää menetelmiä, joiden avulla asukkaat voivat osallistua ja vaikuttaa omaan lähiympäristöönsä. Deliberatiivinen World Café soveltui tähän loistavasti.

OPPAAN RAKENNE

Tämä opas on jaettu kolmeen osaan. Ensimmäisessä osassa esitellään lyhyesti deliberatiivisen päätöksenteon perusteita, joihin oppaassa esitelty World Café -menetelmä pohjautuu. Lisäksi esitellään itse menetelmä. Toisessa osassa opastetaan hyvin käytännönläheisesti, miten World Café -tapahtuma järjestetään. Kolmannessa osassa käydään vielä läpi itse tapahtuma prosessina. Koko oppaan ajan tapausesimerkkinä kerrotaan Kemijärvellä syksyllä 2015 turvapaikanhakijoille ja paikallisille asukkaille järjestetystä monikulttuurisesta World Cafésta. Tämä esimerkki antaa ideoita ajankohtaiseen aiheeseen – monikielisen ja kulttuurienvälistä vuoropuhelua sekä yhteisymmärrystä edistävän tapahtuman järjestämiseen.

Osa 1 - Tausta

1.1 Mitä on deliberatiivinen demokratia?

Deliberatiivisuus erottaa World Café -menetelmän useista muista samankaltaisista menetelmistä, kuten Learning Café:sta. Mitä deliberatiivinen demokratia sitten tarkoittaa? Tämä luku avaa lyhyesti deliberaation perusteita.

Deliberatiivinen demokratia eli niin kutsuttu **keskusteleva demokratia** on demokratiateoria, jonka katsotaan usein täydentävän edustuksellista demokratiaa. Deliberatiivisessa päätöksenteossa käydään julkista, avointa ja laadukasta vuoropuhelua eri osapuolten välillä ennen varsinaista päätöksentekoa. Laadukkaan keskustelun katsotaan koostuvan siitä, että siihen osallistuu kattavasti erilaisia osapuolia ja eri osapuolet ovat tasavertaisia keskenään riippumatta heidän yhteiskunnallisesta asemastaan. He saavat avoimesti tietoa käsiteltävästä asiasta, ja keskustelun keskiössä on vaihtaa perusteltuja näkemyksiä sekä olla avoin uusille näkökulmille. Näin toimimalla voidaan tehdä yhteisesti hyväksyttäviä ja kaikkia osapuolia tyydyttäviä ratkaisuja. Deliberatiivisen päätöksentekoprosessin arvo on sosiaalisesti kestävämmissä ja hyväksyttävämmissä päätöksissä sekä vahvemmassa kansalaisyhteiskunnassa. Myös ihmisten välisten empatiaongelmien on huomattu vähenevän tasavertaisessa ja argumentointiin perustuvassa keskustelussa. (Raisio, Lindell 2013.)

Uusi paikallisuus -hankkeessa deliberatiivisten menetelmien testaamisen taustalla on ollut tavoite vahvistaa asukkaiden aitoja vaikuttamisen mahdollisuuksia, vaikuttamistaitoja ja osallisuutta ympäröivään yhteisöön sekä yhteiskuntaan. Laaja-alaisena tavoitteena on ollut rakentaa vahvempaa kansalaisyhteiskuntaa, jossa kansalaiset ovat tasavertaisia toimijoita, joiden kanssa julkinen hallinto käy laadukasta keskustelua ennen päätöstentekoa. Kiinnostus osallistua ja vaikuttaa lisääntyy onnistuneiden kokemusten myötä.

Uusi paikallisuus -hankkeen kokemukset ja toiminnasta tehdyt arviointitutkimukset osoittavat, että deliberatiiviseen päätöksentekoon pohjautuvat toimintatavat ovat olleet asukkaille mielekkäitä tapoja osallistua ja vaikuttaa. Uudenlaiset vaikuttamisen ja osallistumisen tavat todettiin merkityksellisiksi, koska ne lisäsivät samanaikaisesti asukkaiden välisiä kohtaamisia ja yhteisöllisyyden tunnetta, toivat tietoa ja lisäsivät mahdollisuuksia rakentavaan sekä ymmärretään vuoropuheluun kunnan viranomaisten kanssa. (Voutilainen, Lehtola 2015.)

Deliberatiivisessa World Caféssa osallistujille tarjotaan tietoa keskustelujen tueksi. Tavoitteena on laadukas ja yhdenvertainen keskustelu osallistujien välillä sekä yhteinen päätöksenteko ja aito vaikuttavuus. Siinä pyritään siis vastaamaan edellä mainittuihin deliberatiivisen päätöksenteon ihanteisiin.

Deliberatiivista World Café -menetelmää on kehittänyt professori Lyn Carson.

1.2 Mikä on World Café?

Maailmalta Suomeen rantautunut World Café -menetelmä on saanut meillä innostuneen vastaanoton, eikä suotta. Menetelmä on joustava ja tilaisuuden järjestäminen sekä siihen osallistuminen on helppoa. Deliberatiivinen World Café on vuorovaikutteinen ja pehmeä menetelmä, mutta myös tehokas tapa tuottaa tietoa ja osallistaa suurikin joukko ihmisiä yhteisen asian käsittelyyn ja päätöksentekoon. Nyt myös viranomaiset ovat alkaneet huomata menetelmän hyvänä tapana korvata perinteisiä, usein yksipuolisia kuulemistilaisuuksia. World Cafén avulla kansalaiset saavat lisätietoa esimerkiksi käsittelyssä olevasta aiheesta, sen avulla voidaan korjata virheellisiä käsityksiä ja saada uusia näkökulmia ja ideoita aiheeseen. Kansalaiset pääsevät vaikuttamaan sekä tuottamaan arkitietoon pohjautuvia näkökulmia päätöksenteon tueksi ja asiantuntijoiden asiatiedon rinnalle.

World Café on kertaluontoinen tilaisuus ja sen kesto on noin 3 tuntia. Tapahtumassa on ennalta rajattu aihe, johon osallistujat otetaan mukaan ideoimaan ja tuottamaan tietoa. Lopputuloksena syntyy suuri määrä osallistujien tuottamia ideoita tai väitteitä, joista osallistujat pääsevät itse äänestämällä kertomaan mielipiteensä. Näin täsmennetään osallistujajoukon yhteinen näkemys aiheesta demokraattisella tavalla. Yhteinen mielipide rajataan **Dotmocracy-lomakkeella***, johon idea tai väittämä kirjataan.

Järjestäjän tehtävänä on koota äänestyksen tulokset kirjalliseksi yhteenvedoksi ja huolehtia tulosten julkistamisesta ja saattamisesta käytäntöön.

**Linkki Dotmocracy-lomakkeeseen: http://bit.ly/1LvtN7J*

1.3 Milloin ja mihin aiheisiin?

World Cafén aihe voi olla lähes mikä vain, mihin järjestäjä kaipaa osallistujien mielipiteitä ja ideoita. Menetelmää voi hyödyntää esimerkiksi suunnitteluun ja kehittämistyöhön. Aihetta miettiessä on hyvä pohtia sen ajankohtaisuutta ja sitä, millaista kohderyhmää asia koskettaa.

Setlementtiliiton koordinoimassa Uusi paikallisuus -hankkeessa World Café -tapahtumia on järjestetty hyvin erilaisista teemoista. ”Dream Caféksi” nimetyssä tapahtumassa nuoret ideoivat yhdessä nuorisotyöntekijöiden ja koulutoimen kanssa tapoja lisätä Kemijärven viihtyisyyttä. ”Ideoidaan Kemijärvi kartalle” World Caféssa kemijärveläiset pohtivat yhdessä viranhaltijoiden ja päättäjien kanssa tapoja lisätä paikkakunnan tunnettuutta. Keväällä 2014 Setlementtipäivillä menetelmän avulla työstettiin yhdessä jäsensetlementtien kanssa Setlementtiliitolle uutta strategiaa.

Syksyllä 2015 Kemijärvellä pidettiin turvapaikanhakijoiden ja kemijärveläisten kesken monikielinen World Café, jossa osallistujat keskustelivat ja ideoivat yhdessä tapoja siihen, miten yhteiseloa paikkakunnalla voitaisiin edesauttaa.

1.4 Miten World Café toimii käytännössä?

World Café on prosessi, jossa keskeistä on turvallinen ilmapiiri, tasavertainen keskustelu ja vapaa ideointi sekä yhteisten näkemysten löytäminen. Käytännössä osallistujat saavat tapahtuman alussa tietoa käsiteltävästä aiheesta, jonka jälkeen jakaudutaan noin 6–8 hengen pienryhmiin keskustelemaan ja ideoimaan ennalta rajatuista kysymyksistä. Ideointikierroksia on yleensä 2–3, ja jokaisen kierroksen pituus on noin 20 minuuttia. Ryhmän ideointia tukee fasilitaattori. Fasilitaattori on ryhmätyöskentelyn "helpottaja", joka varmistaa, että ideointi käynnistyy ja keskustelu on tasavertaista sekä kaikkia kunnioittavaa. Ideat kirjoitetaan ylös niin sanotuille Dotmocracy-lomakkeelle. Ideointikierrosten päätteeksi lomakkeet kootaan yhteen esimerkiksi pitkälle pöydälle kaikkien nähtäville. Tämän jälkeen suoritetaan äänestys. Lomakkeessa äänestys tapahtuu hymiöinä, ja jokainen osallistuja täyttää jokaiseen lomakkeeseen mielipiteensä kustakin ideasta. Lopputuloksena saadaan yhteenveto siitä, mitkä ideat olivat osallistujien mielestä parhaita.

World Café -prosessiin kuuluu

1. Hyvän tunnelman luominen
2. Tieto
3. Pienryhmäkeskustelut ja ideointi
4. Äänestys
5. Yhteenvedon tekeminen

Osa 2 - Järjestäminen

2.1 Alkujärjestelyt

Seuraavissa luvuissa syvennytään siihen, kuinka World Café -tapahtuma järjestetään. Käytännönläheiset ohjeet perustuvat Setlementtiliiton Uusi paikallisuus -hankkeen havaintoihin ja kokemuksiin toimivasta World Café -tapahtumasta.

Case-esimerkkinä esitellään Kemijärvellä järjestettyä World Café -tapahtumaa, jossa kehitettiin kemijärveläisten ja turvapaikanhakijoiden arjen yhteiseloa, kun hätämajoituskeskus oli juuri perustettu Kemijärvelle. Samalla annetaan yleisesti vinkkejä monikulttuurisen ja monikielisen tapahtuman järjestämiseen.

2.2 Aihe ja sen rajaaminen

Aihe kannattaa rajata koskemaan vain sellaisia asioita, joista saatu tieto voidaan aidosti hyödyntää. Toisin sanoen aiheen käsittelylle tulee olla selkeä tarve. World Caféssa keskeistä on ottaa osallistujat mukaan tuottamaan tietoa ja ideoita aiheeseen. Millaisia kokonaisuuden kannalta erilaisia merkityksellisiä näkökulmia aiheeseen sisältyy? Nämä näkökulmat ovat niitä, joita tapahtumaa varten työstetään kysymysmuotoon ja joihin osallistujat ideoivat ja tuottavat näkökulmia. World Caféssa keskustelukierroksia on yleensä 2–3, joista yhden pituus on aina noin 20 minuuttia. Kysymyksiä tulisi olla yhtä monta kuin keskustelukierroksia. Kysymyksien asettelussa kannattaa olla tarkka, jotta ne ovat selkeitä ja kaikkien ymmärrettävissä. On hyvä huomioida, että liian samankaltaiset, yleiset keskusteluteemat voivat saada keskustelun junnaamaan paikoillaan.

Monikielisessä ja -kulttuurisessa World Caféssa on erityisen tärkeää asettaa keskustelun teemat ja kysymykset selkeiksi. Kannattaa suosia yksinkertaistettuja, selkokielisiä kysymyksiä, jotta väärinymmärryksen mahdollisuus vähenee. Monikielisessä ryhmässä keskustelukierroksia riittää kaksikin, sillä yhteisymmärryksen löytämiseen kielellisesti kuluu enemmän aikaa kuin yksikielisessä tapahtumassa. Ensimmäinen keskustelukierros voi olla myös tutustumiskierros, jossa samalla perehdytään siihen, miten tulkkaus ja kääntäminen toimivat ryhmässä.

→

Kemijärvellä osallistujat käsittelivät seuraavia kysymyksiä. Käytännössä huomattiin, että kaksi viimeistä kysymystä herättivät liian samankaltaista keskustelua. Nämä teemat olisi siis voinut yhdistää ja vieläkin yksinkertaistaa!

• Mitä ajatuksia (ideoita, pelkoja ja toiveita) kemijärveläisillä ja turvapaikanhakijoilla on toisistaan?

• Millaista hyvä yhteiselämä ja arki voisi olla turvapaikanhakijoiden ja kemijärveläisten välillä?

• Miten kehitetään yhteistä toimintaa ja vuorovaikutusta turvapaikanhakijoiden ja kemijärveläisten välillä?

2.3 Alustajat - tietoa ideoinnin tueksi

Deliberativiisessa World Caféssa on tärkeää tarjota osallistujille tapahtuman alussa tietoa monipuolisesti ja erilaisista näkökulmista. Tämä varmistaa osaltaan laadukkaan keskustelun syntymaistä. Parhaimmillaan osallistujien saama tieto parantaa osallistujien yhdenvertaista asemaa ideoida, lisää keskusteluiden asiallisuutta ja synnyttää uutta inspiraatiota. Tieto voidaan antaa asiantuntija-alustusten kautta. Alustuksien ei kannata olla liian pitkiä, tarkoituksena on virittää ihmiset keskustelemaan ja pitää mielenkiinto yllä. On hyvä varmistaa, että alustaja käyttää osallistujat huomioiden selkeää kieltä.

Kemijärven monikulttuuriseen World Cafén oli kutsuttu alustajiksi kaupunginhallituksen puheenjohtaja, Setlementtiliiton monikulttuurisen työn toimialajohtaja sekä hätämajoituksen edustaja Suomen Punaiselta Ristiltä. Tilaisuudessa olisi hyvä olla myös turvapaikanhakijan tai Suomeen asettuneen ja kotoutuneen henkilön alustus. Mieti, miten monipuolisesti eri ihmisryhmät ja erilaiset näkökulmat ovat edustettuina alustuksissa.

2.4 Sopiva tila

World Cafén nimi viittaa vapaamuotoiseen työskentelyyn, kahvilamaiseen ympäristöön ja rentoon tunnelmaan. Tilalla on vaikutusta siihen, millainen tunnelma tapahtumasta välittyy. Tämä kannattaa huomioida tilaisuuden paikkaa mietittäessä. Kahvilamaisuutta voi lisätä levittämällä pöytiin pöytäliinat tai vaikkapa kukkia.

World Caféssa osallistujat työskentelevät pienryhmissä. Siksi on tärkeää, että tila soveltuu jaettavaksi eri pöytiin tai tiloja on monta. Tapahtuman päätteeksi järjestettävä äänestys vaatii paljon pöytä- tai seinätilaa, mikä on hyvä huomioida. Jos ihmisiä on paljon, mieti missä he ovat silloin kun papereita järjestellään äänestettäviksi. Erillinen äänestyshuone voi olla tarpeen ruuhkan välttämiseksi.

Mieti, kuinka monta osallistujaa tapahtumaan osallistuu? Paras pienryhmän koko on 6–8 henkeä. Jos osallistujia on 50, tulisi pienryhmäpöytiä olla vähintään 6.

2.5 Keitä osallistujiksi?

World Café -tapahtumassa osallistujia voi olla jopa satoja. Mieti, keitä kaikkia aihe koskettaa? Moninainen osallistujajoukko vaikuttaa tapahtuman lopputulokseen, sillä osallistujien erilaiset näkökulmat tuottavat rikkaampia ideoita. Pohdi myös sukupuolijakaumaa ja sitä, onko jokin ihmisryhmä aliedustettuna?

Päivämäärää miettiessä on hyvä varmistaa, ettei kyseiselle päivälle satu osallistujia karsivia muita tapahtumia. Myös kellonajalla on vaikutusta. Jos tapahtuma on arkena ja päivällä, se rajaa heti osallistujien mahdollisuutta osallistua.

Kemijärven tapahtumaan osallistui yhteensä 70 ihmistä, joista 27 oli asukkaita paikallisesta hätämajoituksesta. Jos haluat osallistujiksi turvapaikanhakijoita, ole yhteydessä paikalliseen hätämajoitukseen tai vastaanottokeskukseen ja sovi työntekijöiden kanssa asiasta. Voit pyytää yhteistyöhön mukaan myös muita tahoja, kuten kaupunkia ja järjestöjä. Yhteistyökumppanit voivat toimia esimerkiksi järjestäjinä, asiantuntijoina tai fasilitaattoreina.

Jos järjestät tapahtumaa yhdessä vastaanottokeskuksen, hätämajoituksen tai muun vastaavan tahon kanssa ja toivot asukkaista osallistujia, varmista ettei esimerkiksi keskuksen ruokailu tai tärkeä kurssi ole samaan aikaan tapahtuman kanssa ja näin rajoita osallistumista. Ruokailun voit järjestää myös tapahtumaan!

Tarvitaanko kuljetuksia? Ihmiset voidaan käydä hakemassa paikalle myös jalan ja kävellä yhdessä tapahtumapaikalle.

Voi olla hyvä pysyä ajan tasalla tilaisuuden teemaa tai osallistujia mahdollisesti koskettavista uutisista. Esimerkiksi maahanmuuttoviraston maakohtaiset linjaukset voivat vaikuttaa turvapaikkapäätöksiin ja saattavat heijastua tilaisuuden keskusteluihin.

2.6 Markkinointi ja ilmoittautuminen

Jos World Café -menetelmä ei ole ennestään osallistujille tuttu, kannattaa miettiä tapahtuman nimeä. Aina ei ole tarkoituksenmukaista mainostaa itse menetelmää, vaan järjestettävälle tapahtumalle voi antaa hyvin jonkun helpommin lähestyttävän nimen. World Café itsessään on vain menetelmä, jolla tapahtuma toteutetaan. Nimeä miettiessä on hyvä pohtia, ketkä tapahtuman kohderyhmänä ovat. Uusi paikallisuus -hankkeessa tapahtumien nimiä ovat olleet muun muassa Dream Café, Ideoidaan Kemijärvi kartalle ja Yhdessä enemmän – World Café.

Ilmoittautuminen tapahtumaan ei ole välttämätöntä. Järjestäjää se kuitenkin helpottaa muun muassa tilan

→

järjestämisessä ja tarjoilujen varmistamisessa. Etukäteisilmoittautumiset auttavat myös hahmottamaan tarvittavaa fasilitaattorien määrää. Tapahtuman markkinointiin kannattaa varata riittävästi aikaa, elleivät osallistujat ole esimerkiksi tiedossa jo organisaation sisältä. Markkinoinnissa tärkeää on selkeys, monipuoliset viestintävälineet ja houkuttelevuus esimerkiksi visuaalisella ilmeellä.

Kemijärvellä tapahtuman mainokset käännettiin arabiaksi, sillä oli tiedossa, että paikallisessa hätämajoituksessa asuu lähes ainoastaan arabiankielisiä ihmisiä. Mainoslentolehtiset ja pienet julisteet käännettiin myös englanniksi. Niitä levitettiin kaupungille, hätämajoituskeskukseen, paikallislehteen ja internetiin. Monikielisen mainostamisen lisäksi on hyvä tavoittaa ihmisiä kasvotusten. Älä luota mainosten riittävyyteen, sillä ihmisten kutsuminen vaatii usein jalkatyötä. Tämä korostuu monikulttuurisen tapahtuman järjestelyissä, kun on tärkeää saada perille viesti siitä, minkälainen tapahtuma on tulossa ja miksi siihen voisi olla hyvä osallistua.

Parasta on, jos vuorovaikutus on aloitettu jo aiemmin yhteisen tekemisen merkeissä. Esimerkiksi Kemijärvellä järjestettiin viikkoa ennen World Café -keskustelua kaupungin luvallisen graffitiseinän avajaiset, jota mainostettiin arabian kielellä, ja tapahtumaan käytiin kutsumassa ihmisiä paikallisesta hätämajoituksesta. Ihmiset olivat tutustuneet toisiinsa etukäteen tilanteessa, jossa kielitaito ja asiasisältö eivät olleet pääosassa.

2.7 Tapahtuman tarjoilut

Kahvilamaista tunnelmaa luovat myös tarjoilut ja kattaus. Uusi paikallisuus -hankkeessa on kerätty palautetta World Café -tapahtumiin osallistuneilta. Palautteen perusteella osallistujat arvostavat hyviä ja maksuttomia tarjoiluja, ja parhaimmillaan ne lisäävät osallistujien määrää. Jos tapahtumassa on tarjoiluja, on hyvä muistaa huomioida erikoisruokavaliot.

Ruoka-aineallergioiden ja eettisten tai tapakulttuuristen syiden takia ruokien sisältämät ruoka-aineet kannattaa merkitä selkeästi niillä kielillä, joita osallistujat ymmärtävät

2.8 Fasilitaattorit ja tulkit

Pienryhmätyöskentelyn sujuvuuden varmistamiseksi jokaista pienryhmää kohden olisi ihanteellista olla yksi fasilitaattori. Fasilitaattori on ryhmän keskustelujen ja ideoinnin puolueeton "helpottaja". Ideointi ei aina ole helppoa ja omaa mielipidettä voi olla vaikea kertoa tuntemattomille ihmisille. Siksi fasilitaattorin tehtävä on rakentaa turvallinen ja inspiroiva ilmapiiri, jossa osallistujat uskaltavat ideoida ennakkoluulottomasti. Fasilitaattori huolehtii siitä, että ryhmän työskentely toimii, kaikilla on mahdollisuus osallistua tasavertaisesti keskusteluun, keskustelu on rakentavaa sekä toisia kunnioittavaa ja kannustavaa.

Lisäksi hän varmistaa että ryhmän keskustelu pysyy aiheessa ja vastaa työskentelyyn liittyvistä käytännön asioista kuten ajankäytöstä ja lomakkeen oikeasta täyttämistavasta. Hyvä fasilitaattori on neutraali ja rakentaa pohjan onnistuneelle ja matalan kynnyksen keskustelulle. Fasilitointi on oma erikoisalansa ja siihen on löydettävissä paljon materiaalia. World Caféssa fasilitointi onnistuu yleensä parhaiten sellaisilta henkilöiltä, joilla on kokemusta pienryhmäohjaamisesta, jotka tuntevat menetelmää ennestään ja jotka ovat puolueettomia. Fasilitaattoriksi voi kuitenkin hyvin opiskella kuka vain, joka kokee tehtävän mieleiseksi.

Joskus fasilitaattoreita ei saada tarvittavaa määrää. Uusi paikallisuus -hankkeessa on kokeiltu myös osallistujien toimimista fasilitaattoreina. Tällöin on katsottu ilmoittautuneiden osallistujien joukosta sellaisia, joilla on esimerkiksi kokemusta ohjaamisesta. Jos näin toimitaan, on tärkeää ohjeistaa fasilitaattoriksi tuleva etukäteen huolellisesti. On hyvä huomata, että parhaan lopputuloksen varmistamiseksi fasilitaattorin ei tule osallistua itse ideointityöhön. Tämä on kuitenkin epäreilua, jos ilmoittautunut on nimenomaan halunnut tulla tapahtumaan ideoimaan. Tällöin puolueettomuus voidaan varmistaa sillä, että fasilitaattori ei itse kirjoita ryhmän ideoita lomakkeille. Hänelle tulisi myös erityisesti painottaa puolueettomuuden tärkeyttä.

Oppaan lopun liitteistä löytyy vinkkejä ja ohjeita fasilitointiin.

Fasilitaattorin lisäksi monikielisessä tapahtumassa tarvitaan tulkkeja, jos yhteistä kieltä ja ymmärrystä ei voida muuten varmistaa. Ihanteellista olisi, että jokaisessa pienryhmässä olisi oma fasilitaattori ja tulkki. Tulkit on hyvä perehdyttää World Café -menetelmään ja tapahtuman kulkuun mielellään yhtä hyvin kuin fasilitaattorit.

Keskustelussa tulkin avulla fasilitaattorit pitävät huolen, että keskustelu on riittävän rauhallista, jotta sitä pystyy kääntämään. Keskustelun ohjauksessa voi soveltaa jotakin menetelmää, esimerkiksi yksinkertaisia kommenttikierroksia, joissa jokainen saa vuorollaan esittää näkemyksensä, jonka tulkki kääntää ryhmälle.

Jos tulkkausta järjestetään etänä videopuhelun avulla, pitää ryhmän tilan olla riittävän hiljainen ja rauhallinen kuuluvuuden takaamiseksi.

2.9 Järjestäjän muistilista

1. Hyvissä ajoin ennen tapahtumaa

- Tilaisuuden suunnittelu ja yhteistyökumppaneiden tavoittaminen
- Tilaisuuden markkinointimateriaalin kääntäminen tarvittaville kielille ja markkinointi, esimerkiksi:
  - sosiaalinen media
  - lehti-ilmoitus
  - "puskaradio"
  - ilmoitustaulut
- Alustajien, fasilitaattorien ja tulkkien etsiminen
- Kysymysten päättäminen pienryhmäkeskustelujen aiheiksi
- Tilan hankkiminen
- Ruokailun suunnittelu ja esimerkiksi äänentoiston suunnittelu

2. Lähellä tapahtumaa

- Tarvikkeiden kokoaminen (esimerkiksi Dotmocracy-lomakkeiden tulostus, kyniä)
- Fasilitaattorien ja tulkkien perehdytys
- Yhteys paikallismediaan. Jos aihe on ajankohtainen, se saattaa kiinnostaa mediaa, ja tilaisuus sekä aihe voivat saada julkisuutta.

3. Tapahtuman jälkeen

- Yhteenvedon koostaminen kertyneistä ideoista ja äänestyksen tuloksista
- Yhteenvedon toimittaminen osallistujille ja/tai julkisuuteen, sekä relevanteille toimijoille (kaupungin päättäjät jne.)

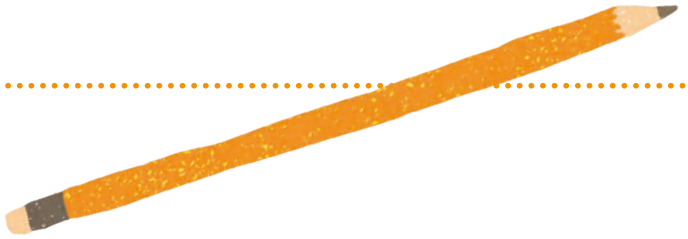

Osa 3 - käytännössä

3.1 World Café -tapahtuma ja sen kulku

Alkujärjestelyt ovat ohi ja World Café -tapahtuma edessä! Seuraavassa luvussa käydään läpi tapahtuman vaiheet käytännössä ja niiden aikataulutus.

Esimerkki tapahtuman aikataulusta, kun keskustelukierroksia on kaksi ja aikaa on haluttu jättää yhteisten sääntöjen luomiseen.

12.00–12.10	Tervetuloa ja työskentelyn tavoite
12.10–12.25	Työskentelytapa, World Café -menetelmän esittely
12.25–12.50	Alustukset, kaksi kappaletta
12.50–13.10	Sääntöjen luominen ja ryhmiin jakautuminen
13.10–13.35	Ensimmäinen keskustelukierros
13.35–14.00	Kahvitauko
14.00–14.20	Toinen keskustelukierros
14.20–14.25	Äänestyksen ohjeistus
14.25–14.50	Dotmocracy-prosessi
14.50–15.00	Lopetus

3.2 Alkuinfo ja hyvän tunnelman luominen

Tapahtuman alussa on tärkeää saada osallistujat tuntemaan olonsa tervetulleiksi. Pienillä asioilla on merkitystä hyvän tunnelman luomisessa. Muista järjestäjänä tervehtiä osallistujia ystävällisesti ja opastaa, mistä löytyvät esimerkiksi naulakot ja wc, sekä ohjata osallistujat pöytiin ja kertoa tarjoilusta.

Kun ohjelman virallinen osuus alkaa, toivota osallistujat tervetulleiksi ja esittele järjestäjät, päivän ohjelma ja tavoite sekä kerro selkeästi, miksi osallistujilta halutaan ideoita ja mihin niitä käytetään.

Osallistujien on hyvä tietää pääasiat myös World Café -menetelmästä. Varaa menetelmän esittelyyn aikaa noin 10–20 minuuttia. Mukavan ja rennon tunnelman luomiseksi aikaa voi varata myös osallistujien väliseen tutustumiseen.

3.3 Alustukset

Alustukset syventävät osallistujien tietoa käsiteltävästä aiheesta ja inspiroivat ideoimaan. Esittele tapahtumaan kutsutut asiantuntijat ja kehota osallistujia kysymään kysymyksiä. Hyvä alustus on selkeä ja maksimissaan 15 minuutin pituinen. Jos alustukset ovat kovin pitkiä, ne vievät aikaa tärkeiltä keskustelukierroksilta sekä vaikuttavat osallistujien jaksamiseen ja kiinnostukseen.

3.4 Sääntöjen luominen

Jos osallistujat eivät ole aikaisemmin osallistuneet World Café -tapahtumaan, on tärkeää käydä läpi yhdessä keskustelemisen säännöt. Sääntöjen tarkoitus on lisätä keskustelujen laadukkuutta sekä varmistaa, että kynnys osallistua keskusteluun on mahdollisimman matala.

Laadukas ja ideoiva keskustelu varmistetaan luomalla pienryhmäkeskustelujen säännöt yhdessä. Näin osallistujatkin saavat aidosti pohtia laadukkaan keskustelun rakentumista ja sitoutuvat sääntöjen noudattamiseen. Säännöt voidaan luoda esimerkiksi toiminnallisesti. Uusi paikallisuus -hankkeen World Café -tapahtumissa säännöt on luotu yhdessä muun muassa parikeskustelujen avulla. Liitteessä 4 on esitelty yksinkertaiset, mutta toimivat säännöt keskustelulle.

Vinkki: Jaa osallistujille esimerkiksi post it -laput ja kynät. Kehota heitä juttelemaan hetki vierustoverin kanssa ja miettimään, millaisessa ryhmässä on helppo olla ja matala kynnys puhua. Pyydä osallistujia kirjaamaan pareittain ylös heränneet ajatukset. Kerää laput ja käy ne osallistujien kanssa läpi. Jos osallistujia on paljon (esim. yli 50), voi sääntöjen luomisen toteuttaa vaikkapa pienryhmissä fasilitaattorien ohjauksella.

Pienryhmäkeskustelujen aikana fasilitaattorien tehtävä on huolehtia, että sääntöjä noudatetaan.

3.5 Dotmocracy-prosessi ja lomakkeen käyttö

World Caféssa Dotmocracy-prosessi on keskeinen osa tapahtumaa. Sen avulla pienryhmien keskusteluista ja moninaisista mielipiteistä löydetään demokraattisella tavalla osallistujajoukon yhteinen näkemys lyhyessä ajassa. Lomake on helppokäyttöinen ja sopii hyvin käytettäväksi myös lasten ja nuorten kanssa. Prosessin arvona on, että se kertoo tuloksen lisäksi mielipiteiden jakautumisesta ja osallistujat saavat äänestää itse tuottamistaan mielipiteistä. Lomakkeen avulla jokaisella on mahdollisuus kommentoida ideoita. On myös hyvä huomata, että prosessissa mielipiteitä ja ideoita ei voida henkilöidä, joka yleensä madaltaa kynnystä oman mielipiteen kertomiseen.

→

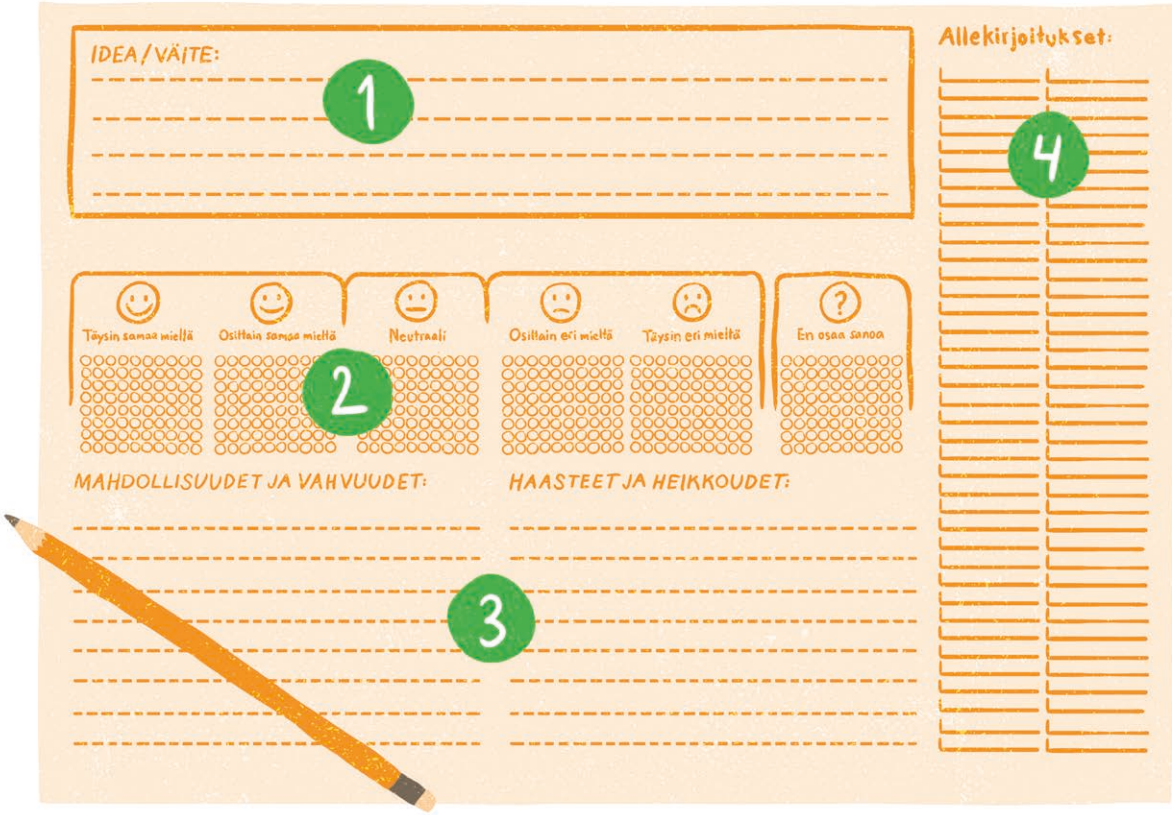

Englanninkielinen lomake www.idearatingsheets.org/

Dotmocracy-lomake

Lomake koostuu neljästä kohdasta: idean/väitteen kirjoitus, äänestysasteikko (hymiöt), kommentointi ja allekirjoitus.

Kohta 1 Idea/väite

Tähän kohtaan kirjataan keskustelukierroksilla ryhmässä syntyneet mielipiteet/ehdotukset. Ne voivat olla hyvin konkreettisia. Esimerkiksi jos tavoitteena on kouluviihtyvyyden kehittäminen, lomakkeelle kirjataan ehdotuksia asioista tai toimenpiteistä, joilla kouluviihtyvyys paranisi. Huomaa, että ehdotukset tulee kirjata väitemuotoon esim. "koulun piha-alueelle uudet penkit". Jos taas tavoitteena on suunnitella sisältöä virkistyspäivään, ehdotus voisi olla: oppilaat osallistuvat piha-alueen kunnostamiseen maalaamalla aidan.

Kohtaan kirjataan ylös vain yksi idea per lomake. Näin siksi, että äänestysvaiheessa muut osallistujat voivat ottaa ideaan kantaa. Jos ideoita on useita, ei äänestäjä tiedä mistä äänestää, jolloin lopputulos vääristyy.

Tärkeää on huomata, että pienryhmien keskustelujen aikana osallistujat täyttävät vain idea/väite -kohdan. Jos keskustelukierrosten teemoja on useita, ohjeista pienryhmät kirjoittamaan teema tai sen numero lomakkeen yläkulmaan. Tämä helpottaa äänestysvaihetta sekä yhteenvedon tekemistä. Muut lomakkeen kohdat otetaan käyttöön vasta äänestyksessä.

Kohta 2 Äänestys

Keskustelukierrosten aikana järjestäjä on koonnut kaikki ryhmissä syntyneet ideat kaikkien nähtäville esimerkiksi seinälle tai pitkille pöydille. Ideoinnin jälkeen suoritetaan äänestys. Äänestys toteutetaan Dotmocracy-lomakkeen avulla. Lomakkeessa äänestysasteikko on esitetty hymiöinä. Jokaisella osallistujalla on käytössään yksi ääni per lomake. Lopputuloksen kannalta on tärkeää, että jokainen osallistuja käy läpi kaikki lomakkeet ja "ruksii" lomakkeista mielipidettään kuvaavan hymiön.

Kohta 3 Mahdollisuudet ja uhat

Äänestysvaiheessa osallistujilla on halutessaan myös mahdollista kommentoida ideoita "mahdollisuudet ja uhat" kohtaan. Mikä on kyseisen idean hyvä puoli, mitä heikkouksia siihen liittyy? Osallistujien on hyvä huomata, etteivät nämä kommentit ole osa alkuperästä ideaa, eli niitä ei tule huomioida hymiöitä annettaessa.

Kohta 4 Allekirjoitus

Kun hymiö on ruksittu ja osallistuja on halutessaan kommentoinut ideaa, kuitataan oma ääni vielä allekirjoituksella. Allekirjoitus auttaa varmistamaan, ettei kukaan ole äänestänyt kahta kertaa. Se myös tuo äänestämiseen virallisuutta.

Muista kääntää Dotmocracy-lomakkeet monikieliseen tapahtumaan!

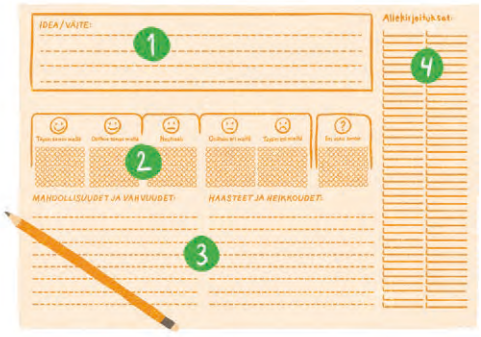

3.6 Fasilitointi ja fasilitaattorin rooli

Laadukasta ja idearikasta keskustelua varmistaa pienryhmien fasilitointi. Jokaisessa pienryhmässä onkin hyvä olla oma fasilitaattorinsa. Fasilitaattori on puolueeton turvallisen ryhmätyöskentelyn rakentaja ja kannustaja. Hänen tehtävänään on luoda ryhmään positiivista ja avointa ilmapiiriä sekä varmistaa, että ryhmäläisten keskustelu pysyy kaikkia kunnioittavana, jokainen uskaltaa osallistua eikä keskustelu tyrehdy. Fasilitaattorin on hyvä tehdä itselleen lyhyitä muistiinpanoja keskustelusta, jotta hän voi tarvittaessa kertoa muille keskustelun pääkohdat ja näin helpottaa ideointia. Jos keskustelu tyrehtyy, fasilitaattori voi kysyä yleisesti kaikilta esimerkiksi seuraavia kysymyksiä: "miten muut koette/näette asian?" tai "tuleeko mieleen vielä muita näkökulmia?" Tarvittaessa hän voi myös kerrata lyhyesti jo käytyä keskustelua.

Fasilitaattorin tulee huolehtia, ettei yksittäisille ryhmänjäsenille tule painetta osallistua keskusteluun. Kyseessä on rento ja vapaamuotoinen ajatustenvaihto, jossa syntyneet ideat kirjataan Dotmocracy-lomakkeille. Järjestäjän on hyvä ohjeistaa fasilitaattorit Dotmocracy-lomakkeen käyttöön.

Fasilitaattorin muistilista

• innosta ja tue rentoa ilmapiiriä

• kannusta ja rohkaise puhumaan ja ideoimaan vapaasti, ajatusten ei tarvitse olla "valmiita"

• ole neutraali

Huolehdi, että:

• kaikki saavat halutessaan puhua ja keskustelu on kaikkia kunnioittavaa

• keskustelu pysyy annetussa teemassa

• osallistujat eivät torppaa toistensa ideoita

• osallistujat käyttävät ymmärrettävää kieltä ja perustelevat näkemyksensä

• ideat kirjataan lomakkeille ja ideoita on lomakkeessa vain yksi/lomake

• ryhmä pysyy annetuissa kellonajoissa

Monikielisyys vaatii erityisjärjestelyitä fasilitoinnissa. Ohjeistus annetaan kahdella kielellä ja keskustelu pitää saada sujumaan tulkkien välityksellä. Kielimuuria voi ylittää myös ilman erillisiä tulkkeja, jos yhteisiä kieliä löytyy äidinkielten ulkopuolelta, esimerkiksi englantia puhuvat voivat muodostaa oman ryhmänsä.

3.7 Ryhmiin jakautuminen ja ryhmän koko

World Caféssa osallistujat työskentelevät pienryhmissä. Hyvä pienryhmän koko on 6–8 osallistujaa. Kokemukset osoittavat, että tämän kokoisessa ryhmässä osallistujat tuntevat helpommin olonsa turvalliseksi ja kynnys osallistua keskusteluun on matalampi. Jos ryhmä on kovin paljon tätä suurempi, vaikuttaa se ryhmän dynamiikkaan ja keskustelujen laatuun.

Järjestäjän tehtävänä on jakaa osallistujat ryhmiin. Ryhmäjaossa voi käyttää erilaisia toiminnallisia menetelmiä. Tällainen on hyvä tapa erityisesti silloin, jos osallistujat ovat jännittyneitä eivätkä tunne toisiaan. Toiminnalliset menetelmät vapauttavat yleensä ilmapiiriä. Ryhmäjaon voi tarvittaessa tehdä myös etukäteen. Tätä kannattaa harkita erityisesti silloin, kun aikataulu on hyvin tiukka. Jossakin tilanteissa järjestäjä tietää ennalta, että osallistujissa on useita, vahvoja mielipiteitä omaavia henkilöitä, jotka eivät tulee toimeen keskenään. Jakamalla ryhmät etukäteen, järjestäjä voi varmistaa, että tällaiset henkilöt päätyvät eri ryhmiin.

Parhaan lopputuloksen järjestäjä saa, kun ryhmien jäsenet vaihtuvat myös keskustelujen teemojen vaihtuessa.

Jos osallistujaryhmä on monikielinen ja tarvitsee tulkkausta sekä käännösapua, pienryhmissä on hyvä olla mahdollisimman vähän osallistujia. Kääntämisen kannalta voi tuntua houkuttelevalta tehdä osallistujista yksikielisiä ryhmiä, mutta kokonaisuuden näkökulmasta ei kannata vetää mutkia suoriksi. World Cafén yhtenä tavoitteena on saada ihmiset keskustelemaan keskenään ja siksi ryhmät tulee koostaa niin, että erikielisiä on edustettuina ryhmien sisällä (esimerkiksi kolme suomenkielistä ja kolme arabiankielistä yhdessä ryhmässä). On tärkeää tehdä töitä sen eteen, että erikieliset pystyvät keskustelemaan saman pöydän ääressä keskenään.

3.8 Keskustelukierrokset

World Caféssa on keskiössä **keskustelu ja ideointi pienryhmissä**. Pienryhmäkeskustelujen ajatuksena on tässä vaiheessa näkökulmien vaihtaminen ja yhteinen ennakkoluuloton ideointi matalla kynnyksellä. Tällä tarkoitetaan sitä, että keskustelu saa olla lennokasta ja luovaa.

Yleensä tapahtumassa on **2–3 keskustelukierrosta**, ja keskustelu yhdestä kysymyksestä kestää noin **20 minuuttia**. Kysymykset on tulostettu kaikkien pienryhmäläisten nähtäville. Keskustelussa syntyneet ideat kirjataan Dotmocracy-lomakkeille. Lomakkeita on jaettu jokaiseen pöytään valmiiksi. Ryhmä voi itse päättää, kuka kirjaa ideat lomakkeelle. Se voi olla myös fasilitaattori, jos niin halutaan. Ryhmä saa tuottaa ideoita niin monta kuin haluaa. Tärkeää on, että yhteen

lomakkeeseen kirjataan vain yksi idea, joka on mahdollisimman konkreettinen ja selkeästi ilmaistu.

Ideointi ei aina ole helppoa. Osallistujia onkin hyvä rohkaista, jotta keskustelu ja ideointi käynnistyvät. Keskustelukierrokset ovat lyhyitä, jonka vuoksi ideoiden kirjoittamista lomakkeille ei kannata pelätä.

Uusi paikallisuus -hankkeen tapahtumissa olemme rohkaisseet osallistujia olemaan luovia ja unelmoimaan. Näin löydetään helpommin uusia näkökulmia. Osallistujien ei tarvitse miettiä mikä on mahdollista ja mikä ei, koska se jarruttaa helposti keskustelua ja ideoiden määrä vähenee.

Järjestäjän tehtävä on kiertää pienryhmissä ja kerätä lomakkeet talteen äänestysvaihetta varten. Kun 20 minuuttia on kulunut, kysymys vaihtuu. Äänestysvaihetta sekä tapahtuman yhteenvedon tekemistä helpottaa, jos osallistujat kirjaavat Dotmocracy-lomakkeen yläkulmaan esimerkiksi numeroilla, mihin kysymykseen kyseinen idea liittyy. Keskustelukierroksien aikana myös ryhmän on hyvä vaihtua. Näin osallistujat kuulevat monipuolisesti erilaisia näkemyksiä keskustelluista aiheista, ja ideat rikastuvat.

Vinkki: ensimmäisellä keskustelukierroksella aikaa kuluu yleiseen ihmettelyyn ja siihen, että ideointi käynnistyy. Tästä syystä ensimmäiseen kierrokseen voi joskus olla tarpeen lisätä aikaa 5 minuuttia.

Monikielisessä työskentelyssä ideat kirjoitetaan Dotmocracy-lomakkeille kaikilla kielillä, jotka ovat tarpeen. Dotmocracy lomakepohjissa on myös muutama sana, jotka voi kääntää etukäteen. Esimerkiksi Kemijärven monikulttuurisessa World Caféssa lomakkeilla ideat olivat sekä suomeksi että arabiaksi. Jos löytyy yhteinen kieli, jota kaikki pystyvät lukemaan, voidaan ideat koostaa tällä kielellä, esimerkiksi englanniksi.

Ihanteellista olisi, jos ideat saataisiin kirjattua keskustelun lomassa heti kahdella kielellä lomakkeille. Käytännössä pienryhmäkeskustelun päätteeksi käsissä on kääntämättömiä lappuja. Järjestäjien tulee jo etukäteen arvioida tilaisuuden tavoitetta, sillä ideoiden kääntämiseen ei voi käyttää loputtomasti rajallista aikaa. Jos syntyvien ideoiden määrää ei haluta rajoittaa, voidaan pyytää ryhmää kokoamaan esimerkiksi enintään kahdeksan ideaa, jotka tuodaan yleisölle äänestettäviksi. Nämä ideat käännetään ja hiotaan kahdelle kielelle tauon aikana. Kolmas keskustelukierros voi olla myös konsensuskierros, jossa ryhmä valitsee ideat äänestykseen. Loput ideat kerätään talteen ja annetaan tiedoksi yhteenvedossa, joka tehdään tapahtuman jälkeen.

Jos käytetään etätulkkausta, ideoiden kääntäminen järjestetään siten, että ryhmästä valitaan pari, jotka puhuvat eri kieliä ja yhteisvoimin kääntävät lomakkeita tietokoneen ääressä tulkin avulla. Toinen lukee omalla kielellään olevan idean tulkille ja tulkki kääntää sen toiselle kielelle, jonka osaaja kirjoittaa idean paperille.

3.9 ÄÄNESTYS

Äänestämisen avulla saadaan demokraattisella tavalla yhteinen näkemys siitä, mitkä ideat ovat osallistujien mielestä parhaita. Tämä vaihe vie yllättävän paljon aikaa, erityisesti silloin kun ideoita on syntynyt paljon. Äänestystä varten kaikki tapahtumassa täytetyt idealomakkeet kootaan esimerkiksi pöydälle tai seinälle. Jaottele ideat äänestysvaiheeseen teemoittain ja yhdistä ideat, jotka ovat täysin samoja. Lomakkeet kannattaa asetella niin, että niitä on mahdollisuus kiertää useassa jonossa. Näin osallistujien aikaa ei kulu odottamiseen. Varmista, että kaikilla osallistujilla on kynät ja post it -laput. Post it -lapuille osallistujat voivat kommentoida ideoiden mahdollisuuksia ja haasteita, sillä lomakkeessa siihen on hyvin vähän tilaa.

Tämän jälkeen osallistujat kiertävät läpi kaikki ideat. Jokainen osallistuja ruksii omaa mielipidettään kuvastavan hymiön jokaiselta lomakkeelta. Lomakkeen "mahdollisuudet" ja haasteet -kohtaan osallistujat voivat äänestystilanteessa kommentoida ideoita. Lopuksi oma nimi kirjoitetaan allekirjoitus-kohtaan.

Vinkki: Äänestyksen voi toteuttaa myös sähköisesti. Tällöin ideat kootaan esimerkiksi sähköiseen kyselytyökaluun. Jos toteutat äänestyksen sähköisenä, on tärkeää huolehtia siitä, että kaikki osallistujat pystyvät osallistumaan äänestysvaiheeseen. Äänestys tulisi toteuttaa niin, ettei yksittäisiä vastauksia voida henkilöidä. Varmista myös, että jokaista ideaa on mahdollista kommentoida.

3.10 Muistilista tapahtuman tarvikkeille

- Tarvittaessa valkokangas ja tykki
- Suuressa tapahtumassa mikrofoni ja äänentoisto alustuksille ja yleisohjeille
- Tapahtuman ohjelma ja aikataulu tulostettuna (huomioi eri kielet)
- Keskustelun säännöt tulostettuna (tarvittavilla kielillä)
- Nettiyhteys ja tietokone, jos käytetään etätulkkausta

Pienryhmien pöytiin tarvitaan:
- Dotmocracy-lomakkeita (huomioi eri kielet)
- pöytiin jaettavat kysymyslaput
- kyniä
- lehtiöitä yms. vastaavaa muistiinpanoja varten
- sanakirja

Äänestystä varten tarvitaan:
- post it-lappuja, jos lomakkeen kommentointitila loppuu kesken
- kynä jokaiselle osallistujalle
- teippiä

Palautelomake

3.11 Tapahtuman päätös ja palautteenkeruu

Tapahtuman lopuksi osallistujille kannattaa kertoa, mitä äänestystuloksille tapahtuu ja kerrata vielä missä niitä hyödynnetään. Järjestäjän vastuulla on koota tulokset yhteenvedoksi, toimittaa yhteenveto osallistujille ja huolehtia siitä, miten tulokset viedään käytäntöön. Yhteenveto voidaan toimittaa esimerkiksi sähköpostilla, jolloin järjestäjän tulee huolehtia siitä, että kaikilla osallistujilla on käytössään sähköposti ja järjestäjillä on tieto sähköpostiosoitteista.

Järjestäjä voi itse päättää kerääkö tapahtumasta palautetta. Usein palautetta kannattaa kerätä, koska niiden avulla tapahtumaa voidaan kehittää. Toisaalta saatua palautetta voidaan hyödyntää viestinnässä.

Palautetta voi kerätä myös osana äänestysvaihetta Dotmocracy-lomakkeella. Tämä on osallistujien kannalta helppoa ja näin järjestäjä varmistaa, että palaute saadaan kaikilta osallistujilta. World Caféssa olennaista on, että osallistujat kokivat tapahtuman tunnelman rennoksi ja uskalsivat osallistua keskusteluun, kaikilla oli tasavertainen mahdollisuus osallistua keskusteluun ja osallistujat kokivat tulleensa kuulluksi.

3.12 Yhteenvedon rakentaminen ja jälkiviestintä

Tapahtuma tuottaa järjestäjälle kirjallista materiaalia. Uusi paikallisuus -hankkeen tapahtumissa 40 osallistujaa on parhaimmillaan tuottanut 120 lomakkeellista ideoita. Yhteenvedon tekemiseen kannattaakin varata aikaa. Tapahtuman järjestäjän on oltava puolueeton tulosten tulkinnassa. Ideat kannattaa koota yhteenvetoon suosituimmuusjärjestyksessä ja jaotella ne kysymyksittäin. Yhteenvedon alkuun on hyvä kirjoittaa yleisesti mistä tapahtumassa oli kysymys. Siinä on hyvä tuoda esiin esimerkiksi, mikä tapahtuman tavoite oli, keitä tapahtuman osallistujat olivat ja kuinka paljon heitä oli, ideoiden määrä ja lyhyt yhteenveto ideoista sekä tulosten käyttötarkoitus ja mahdollinen jatko. Myös saatua palautetta voi avata lyhyesti yhteenvedon alkuun. Oppaan liitteistä löytyy esimerkki yhteenvedosta.

Yhteenveto on tärkeää jakaa kaikille tapahtuman osallistujille, yhteistyökumppaneille sekä muille sidosryhmille. Tulosten esittelyä varten voi järjestää myös oman tilaisuuden, jonne kannattaa kutsua myös tapahtuman osallistujat. Saatu tieto voi olla kiinnostavaa myös esimerkiksi median mielestä, erityisesti jos aihe on ajankohtainen.

Lopuksi - Ideoista teoiksi

Hienoa, World Café on nyt onnistuneesti ohi ja yhteenveto on toimitettu eteenpäin! Seuraava askel on viedä tapahtumasta saadut ideat ja tieto käytäntöön. Tulosten käytännön hyödyntäminen on myös osallistujien näkökulmasta tärkeää. Näin osallistaminen ei ole vain näennäistä ja osallistujat voivat kokea aidosti vaikuttaneensa. Osallistujat voivat olla kiinnostuneita myös itse viemään ideoita käytäntöön. Tätä mahdollisuutta kannattaa tarjota!

Parhaimmillaan World Café tuottaa uusia toimintamalleja ja toimintatapoja erilaisiin yhteisöihin, silloin se myös tuottaa aidosti yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja vaikuttamista. Sitä mitä kansalaistoiminta parhaimmillaan on.

Lähteet

Raisio Harri ja Lindell Juha, 2013. Kansalaisraadit osana uutta paikallisuutta. Suomen Setlementtiliitto ry:n Uusi paikallisuus -hankkeen toteuttamien kansalaisraatien ulkoinen arviointi. Suomen Setlementtiliitto. *http://bit.ly/1Hi0zy9*

Voitilainen Olli ja Lehtola Leena, 2015. Uusi paikallisuus, ulkoinen loppuarviointi. Vaasan yliopisto, Levón-instituutti. Setlementtijulkaisuja 27. Suomen Setlementtiliitto. *http://bit.ly/1X8Q7QL*

Raisio Harri & Lindell Juha, 2013. Demokratiaa "täplittämällä". Dotmocracy-prosessi kahdessa deliberatiivisessa foorumissa. Kansalaisyhteiskunta-lehti 1/2013, 61-73. *http://www.kytseura.fi/aiemmatnumerot/39*

Kantojärvi Piritta, 2012. Fasilintointi luo uutta. Menesty ryhmän vetäjänä. Talentum Media oy.

Liite 1. Esimerkkiohjelma. Turvapaikanhakijoille ja paikallisille asukkaille järjestetty World Café

Syksyllä 2015 Kemijärvellä pidettiin turvapaikanhakijoiden ja kemijärveläisten kesken monikielinen World Café, jossa selvitettiin, miten ihmisten keskinäistä yhteiseloa paikkakunnalla voitaisiin edesauttaa.

Aikataulu:

klo 15.00–15.15 Ruokaa tarjolla

klo 15.15–15.25 Työmuodon esittely

klo 15.25–15.40 Alustus 1. Setlementtiliiton monikulttuurisen työn johtaja Matti Cantell

klo 15.40–15.55 Alustus 2. Suomen Punainen Risti, turvapaikanhakijoiden edustaja

klo 15.55–16.10 Alustus 3. Kaupunginhallituksen puheenjohtaja Lea Soppela

tauko 5 min

klo 16.15–16.35 Keskustelukierros 1.

- Mitä ajatuksia (ideoita, pelkoja ja toiveita) kemijärveläisillä ja turvapaikanhakijoilla on toisistaan?

klo 16.35–16.50 Keskustelukierros 2.

- Millaista hyvä yhteiselämä ja arki voisi olla turvapaikanhakijoiden ja kemijärveläisten välillä?

klo 16.50–17.10 Keskustelukierros 3.

- Miten kehitetään yhteistä toimintaa ja vuorovaikutusta turvapaikanhakijoiden ja kemijärveläisten välillä?

klo 17.10–17.20 Kahvia tarjolla (lomakkeet lajitellaan aiheittain pöydälle)

klo 17.20–17.50 Äänestyksen ohjeistus ja äänestys

klo 17.50–18.00 Päätössanat ja tilaisuuden lopetus

Liite 2. Uutinen: Kemijärveläiset ja hätämajoituskeskuksen asukkaat etsivät ratkaisuja yhteiseloon World Caféssa

World Café -tapahtumassa Kemijärvellä lokakuussa 2015 keskusteltiin yhdessä siitä, miten kulttuurienvälistä yhteiseloa voidaan parhaiten edistää. Kemijärvelle perustettiin syyskuussa turvapaikanhakijoille hätämajoitus, jossa asuu 300 ihmistä. Tulijat näkyvät pienellä paikkakunnalla katukuvassa ja tilanne on herättänyt kysymyksiä. Siksi yhteinen keskustelu on tärkeää.

Setlementtiliiton Uusi paikallisuus -hanke ja Tunturilan Setlementti järjestivät yhdessä Kemijärven kaupungin nuorisotoimen ja Suomen Punaisen Ristin kanssa lokakuussa 2015 World Cafén kemijärveläisille ja paikallisen hätämajoituksen asukkaille. Tilaisuuteen osallistui yhteensä 70 eri-ikäistä henkilöä, joista 27 olivat hiljattain Kemijärvelle saapuneita turvapaikanhakijoita.

Tapahtumassa keskusteltiin pienryhmissä, joissa keskustellen löydetyt ideat kirjattiin ylös idealomakkeille tulkkien ja fasilitaattorien avulla. Ideat käännettiin suomeksi ja arabiaksi. Pienryhmässä pohdittiin muuan muassa sitä, minkälaista voi olla hyvä yhteiselämä ja arki kemijärveläisten sekä turvapaikanhakijoiden välillä. Lisäksi etsittiin keinoja yhteiseen toimintaan ja sen kehittämiseen. Ideoita syntyi yhteensä yli sata.

Kulttuurien keskinäisen ymmärryksen lisäämiseksi ehdotettiin ruokakursseja ja -iltamia, joissa kemijärveläiset ja maahanmuuttajat saavat kertoa kulttuureistaan. Turvapaikanhakijoiden toive hyödyntää omaa ammattitaitoaan, esimerkiksi vapaaehtoistöissä sai paljon kannatusta osallistujien keskuudessa. Moni esitetty idea oli käytännöllinen ja helposti toteutettavissa. Ehdotettiin muun muassa jalkapallon peluuta yhdessä, elokuvailtoja ja talviurheilua. Turvapaikanhakijoiden suomen kielen oppimista pidettiin tärkeänä kotoutumisessa. Keinona esitettiin suomen kurssien lisäämistä ja järjestämistä esimerkiksi kirjastossa. Myös sääntöjen ja lakien opettelua pidettiin tärkeänä.

– *Haluaisin ystävieni kanssa saada kontaktin hätämajoituksessa asuviin naisiin. Voisimme järjestää yhteisiä tapaamisia ja jotain mukavaa tekemistä*, eräs kemijärveläinen rouva sanoi.

Idealomakkeista tehty yhteenveto on julkinen. Se toimitetaan muun muassa Kemijärven kaupungille ja paikallisille yhdistyksille, jotta toimintaa voidaan kehittää tukemaan paikallisia tarpeita ja toiveita.

Kiinnostus tilaisuutta kohtaan yllätti järjestäjät positiivisesti. Osallistujat toivoivat toista vastaavaa tilaisuutta. Osa osallistujista toivoi, että keskustelua jatkettaisiin tulkkien välityksellä myös tulevaisuudessa. Eräästä pienryhmästä turvapaikanhakijat esittivät yhteisesti käsiteltäväksi väittämän "jos joku meistä tekee väärin, se ei tarkoita että me kaikki olemme väärintekijöitä", jota seurasivat kemijärveläisten kommentit siitä, että ennakkoluuloja tulisi hälventää ja juorujen levittämistä välttää. Tilaisuuden tavoitteena olikin rakentavan keskustelun avaaminen ja tiedon kerääminen siitä, miten yhteistoimintaa voidaan kehittää paikkakunnalla.

Julkaistu Setlementtiliiton kotisivuilla ja sosiaalisessa mediassa 5.11.2015.

Liite 3. Fasilitointiohjeita

Oikeanlaiset olosuhteet ovat deliberatiivisen keskustelun edellytys. Yksi järjestäjien ja erityisesti fasilitaattorien keskeisimmistä tehtävistä on luoda ilmapiiri, jossa jokainen uskaltaa keskustella aidosti ja avoimesti, ja kokee tulevansa kuulluksi.

Keskusteluissa tulee noudattaa seuraavia periaatteita:

• Fasilitaattorit pysyttelevät ehdottoman neutraaleina, eivätkä missään vaiheessa ilmaise omia mielipiteitään.

• Fasilitaattorit varmistavat, että keskustelu pysyy käsiteltävässä aiheessa.

• Fasilitaattorit estävät epäasiallisuudet raatilaisten kesken ja varmistavat, että jokainen voi turvallisesti kertoa näkemyksensä tulematta loukatuksi sen takia

• Fasilitaattorit varmistavat, että keskustelu on tasapainossa, kukaan ei dominoi ja kukaan ei jää muiden jalkoihin.

• Fasilitaattorit pyrkivät saamaan aikaan mahdollisimman vapaata keskustelua.

• Mikäli keskustelu taukoaa, fasilitaattori pyrkii herättämään sen uudestaan henkiin. Toisaalta voi myös pysäyttää keskustelun, jos se lähtee sivuraiteille tai jää junnaamaan paikalleen.

Vinkkejä siihen, mitä fasilitaattorit voivat tehdä käytännössä:

• Rento, epämuodollinen ilmapiiri madaltaa kynnystä osallistua keskusteluun. Puhu mieluummin kahvipöytätyyliin kuin eduskunnan kyselytunti -tyyliin. Huumori ei ole kielletty, vaikka sitä onkin väärinymmärrysten välttämiseksi hyvä käyttää harkiten.

• Madalla osallistumiskynnystä kehottamalla ryhmäläisiä puhumaan vapaasti, vaikka asia ei olisi aivan loppuun asti mietittyä tai täydellisesti perusteltavissa.

• Kehu ja rohkaise. Ilmaise luottamuksesi siihen, että ryhmäläisillä on arvokasta sanottavaa. Vahvista, että ryhmäläisten sanomat asiat ovat juuri sen tyyppisiä näkemyksiä, mitä tapahtumassa yritetään kartoittaa.

• Kysy aitoja kysymyksiä, älä ”koekysymyksiä”, joihin on olemassa oikea tai väärä vastaus. Kysy miten ryhmäläiset kokevat tai näkevät jonkin asian, siihen ei voi vastata väärin.

• Jos keskustelua ei tahdo syntyä, kysele monipuolisesti! ”Mitä ajattelette, onko kokemusta, onko asia kuten asiantuntija sanoi?” Johdatella ei saa, mutta alkuun voi auttaa.

• Palaa aiempaan keskusteluun, kysele tarkempia yksityiskohtia.

• Älä tee omia johtopäätöksiä, mutta yritä löytää ryhmäläisten kertomuksista ja näkemyksistä asian ydin. Miten tämä liittyy raadin teemaan ja miten tätä voisi hyödyntää asioiden edistämiseksi?

→

• Jos jotkut ryhmän asiat ovat käsitteellisiä ja abstrakteja, pura ne ja muuta ne konkreettisiksi päästäksesi käsiksi siihen, miten ne vaikuttavat ryhmäläisten arkeen.

• Kysele välillä hiljaisten mielipiteitä, mutta älä painosta liikaa ja varo, ettet samalla vaimenna jonkun muun ääntä kuulumattomiin.

• Osoita kuuntelevasi, mitä ryhmäläiset sanovat. "Mm-m", "joo" ja "niin" ovat pieniä, mutta tehokkaita kannustajia.

• Älä käytä sellaisia sanoja tai sanontoja, joita kaikki eivät välttämättä ymmärrä. Esimerkiksi "se on ihan fine" ei todennäköisesti aukene englantia taitamattomalle.

Jos teet muistiinpanoja:

• Varmista, että olet ymmärtänyt oikein asian tarkoituksen, ja että se kirjataan muistiinpanoihin oikein.

• Kertaa välillä muistiinpanoja käydystä keskustelusta.

Tekstistä on poistettu viittaukset kansalaisraatiin. Alkuperäinen teksti: Leena Lehtola teoksessa Kansalaisraati-käsikirja (s.50). Opas kansalaisraadin järjestäjälle. 2015. Setlementtijulkaisuja 34. Uusi paikallisuus -hanke, Setlementtiliitto. Vaasan yliopisto, Levon instituutti.

2 Lähde: Lehtola, Leena (2014). Vuorovaikutusideologia suhteessa käytännön vuorovaikutukseen.

Kansalaisraadin pienryhmäkeskustelujen fasilitointi. Nykysuomen pro gradu -tutkielma. Vaasan yliopisto.

1 Lähde: Juha Lindellin koulutusmateriaali.

Liite 4. Nuorten World Cafén säännöt

DREAM CAFÉ 29.10.2013

Keskustelun säännöt:

• Esittäkää rohkeasti omat näkemyksenne

• Kuunnelkaa toisianne

• Antakaa jokaiselle puheenvuoro

• Älkää puhuko toistenne päälle

• Kunnioittakaa toistenne mielipiteitä; voitte olla eri mieltä, mutta jokaisen mielipide on samanarvoinen

• Ei ole olemassa vääriä mielipiteitä

• Perustelkaa näkemyksenne

• Kaikki keskustelijat ovat yhdenvertaisia

• Ennen kaikkea nauttikaa prosessista!

Liite 5. Esimerkki yhteenvedosta

Esimerkki on ote yhteenvedosta.

MITEN KEMIJÄRVEN VIRKISTYSKÄYTTÖÄ PITÄISI KEHITTÄÄ -TAPAHTUMA JA SEN TULOKSET

Kemijärvellä järjestettiin 16.9.2015 World Café -tapahtuma nimeltä "Miten Kemijärven vesistöä pitäisi kehittää". Tapahtumassa käsiteltiin seuraavia kysymyksiä: Mistä Kemijärven vesistö pitäisi tuntea? Millä tavoin tunnettavuutta pitäisi lisätä? Miten Kemijärven vesistöjä pitäisi kehittää? Tapahtuman järjestivät Kemijärvellä toimiva Setlementtiliiton Uusi paikallisuus -hanke yhteistyössä Kemijärven kaupungin teknisen osaston kanssa.

Tämä dokumentti on yhteenveto ideoista, joita "Miten Kemijärven virkistyskäyttöä pitäisi lisätä" -tapahtuman osallistujat tuottivat. Tapahtumaan osallistui 30 asukasta ja he tuottivat 120 lomakkeellista ideoita ja väitteitä. Yhteenvedon aineistosta on koonnut Setlementtiliiton Uusi paikallisuus -hankkeen projektipäällikkö Mikko Kellokumpu.

Lyhyesti prosessista ja World Café -menetelmästä

Tilaisuuden järjestämistä esitti teknisen osaston kunnallistekniikan päällikkö Markku Koivisto keväällä 2015. Oli tarve järjestää tapahtuma, jossa saadaan monipuolisesti alueen asukkaiden näkemyksiä vesistöjen kehittämiseen.

Lisätietoja World Café -menetelmästä osoitteesta www.uusipaikallisuus.fi – toimintamuodot

Osallistujien ideat

Tilaisuudessa tuotetut ideat on teemoiteltu käsiteltyjen kysymysten mukaan. Ne esitetään niin, että osallistujilta eniten ääniä saaneet ideat ovat aina jokaisen teeman alussa. Yhteenveto ideoista löytyy raportin lopusta.

Yhteenveto

MISTÄ KEMIJÄRVI PITÄISI TUNTEA?

Järvenä, jossa on maailman pohjoisin luonnonvarainen kuhakanta. Kalaisasta järvestä, jossa on erityisesti haukia ja suuria ahvenia. Kauniista, puhdasvetisestä järvestään, puhtaasta luonnostaan ja vaaramaisemistaan, joita eivät edes paikalliset tunne. Kemijärvi pitäisi tuntea Lapin toiseksi suurimpana järvenä. Kemijärvi toivottiin tunnettavan hyvistä luontokuvausmahdollisuuksistaan.

Tapahtumien puolelta Kemijärven vesistöt pitäisi tuntea Yöttömän yön soudusta. Järven historiallinen asema Lapin ja lannan (saamelais- ja suomalaisasutuksen) rajalla. Alueella on merkkejä saamelaisasutuksesta ja tästä alue olisi hyvä tuntea. Toivottiin Kemijärven olevan tunnettu historiastaan hauen pyyntipaikkana. Hauen vienti on onnistunut ennenkin ja tämän perinteen hyödyntäminen kalan viennissä voisi olla myyntivaltti. Kemijärven haukea on toimitettu kapakalana Ranskan kuninkaallisille 1700-luvulla. Aiheesta on tietoa seurakunnan historiikeissa ja kalat on toimittanut Ranskaan Turun hiippakunta.

Kemijoki pitäisi tuntea historiallisena jokireittinä. Jokea pitkin alueelle on liikuttu ylös- ja alaspäin.

TUNNETUUDEN LISÄÄMINEN

• Tunnettuutta esitettiin lisättävän digitaalisin, ilmaisin tai melkein ilmaisin palstoin. Kommentteina tunnettuuden lisäämiseksi esitettiin sosiaalista mediaa ja virtuaalimaailmaa ilman tarkempaa erittelyä.

• Vesistöjen äärellä olevien tyhjien tilojen markkinointi esimerkiksi yrityksille, yrittäjille ja muille niitä tarvitseville.

• Eri toimijoiden yhteinen markkinointi.

• Hyödynnetään tehokkaammin ja selkeämmin Kemijärven olemassa olevaa markkinointia ja kaupungin sivuja. Eri toimijoiden kuvattiin olevan hajallaan ja selkeän brändi-ajattelun koettiin puuttuvan markkinoinnista.

• Metsästysseurojen hyödyntäminen tunnettuuden lisäämisessä.

• Tapahtumien, vesiaktiviteettien markkinointi somessa. Todettiin ensin tarvittavan aktiviteetti, jota on järkevä markkinoida. (Havainto osallistujien ulkopuolelta. Esimerkiksi vesihyppyristä paikkakunnalla tehtyjä videoita on jaettu Facebookissa ympäri maailmaa. Erästä videota on jaettu 110 maahan ja joka hypyllä näkyy Kemijärvi-kyltti hypyn yhteydessä). Toivottiin tehtävän lisää kalastus/eräohjelmia Kemijärvestä. Kommenttina esitettiin, että tarvitaan tekijä. Paikkakunnalla on taitoa tehdä videoita, joita voidaan levittää sosiaalisessa mediassa ympäri maailmaa, ja on levitettykin.

MITEN KEMIJÄRVEN VESISTÖJÄ PITÄISI KEHITTÄÄ?

Tuli- ja rantautumispaikat

Eniten ääniä sai tuli- ja rantautumispaikkoihin liittyvät parannusehdotukset.

Osallistujat esittivät olemassa olevien tulistelupaikkojen ääreen jäiden lähdön kestävien laitureiden rakentamista. Tällaisiksi paikoiksi mainittiin Ämmänvaaran ja Hiipanniemen tulistelupaikat. Kunnollinen laituri mahdollistaisi rantautumisen ilman veneen rikkoutumisen vaaraa. Luontomatkailuun liittyvät tulistelu-, veneenlasku- ja rantautumispaikat toivottiin näkyvämmiksi sekä niiden tunnettuutta lisättävän sosiaalisessa mediassa ja internetissä. Tulistelu -, veneenlasku - ja rantautumispaikoista toivottiin myös helposti saatavilla olevia karttoja. Tulistelupaikkojen yhteyteen toivottiin vessoja lisää. Tämä katsottiin edesauttavan perhematkailun kehittämistä alueella. Kalkonniemeen esitettiin laituria sisävesilaivalle (Ahti-laiva). Pienvenevalkamia toivottiin rakennettavan, mutta niitä todettiin myös olevan jo olemassa. Pienvenevalkamien ylläpito mainittiin haastavaksi, koska valkamat mainittiin kärsivän ryyppyporukoiden ilkivallasta. Matkailijoille toivottiin vesistön varrelle eri alueille info-tauluja.

Liite 6. Esimerkki palautteenkeruusta

Esimerkki on World Cafésta, joka oli suunnattu nuorille ja nuorten kanssa toimiville. Palaute kerättiin osana äänestysvaihetta. Muokattu Dotmocracy-lomakkeen pohjalta.

Sukupuoli:

TYTTÖ/NAINEN POIKA/MIES MUU

Ikä:

12-15 v. 15-17 v. 18-20 v. yli 20 v. Nuorten parissa toimiva aikuinen

KESKUSTELUISSA KÄSITELLYT AIHEET OLIVAT HYVIÄ

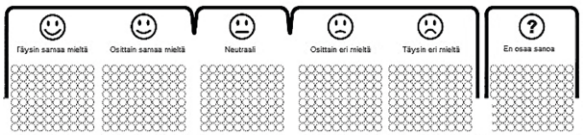

TAPAHTUMASSA OLI MUKAVA ILMAPIIRI

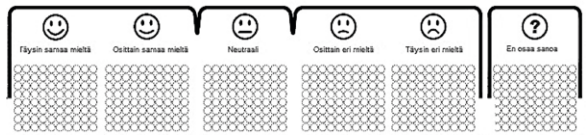

KOEN, ETTÄ SAIN ILMAISTA MIELIPITEENI JA VAIKUTTAA IDEOIHIN

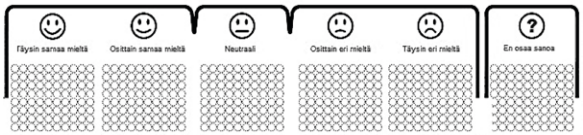

TAPAHTUMA OLI HYVIN JÄRJESTETTY (järjestelyt, ohjeistus, tarjoilut ym. toimivat)

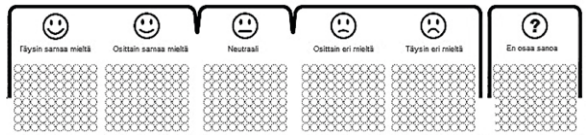

OSALLISTUISIN UUDELLEEN VASTAAVANLAISIIN TAPAHTUMIIN

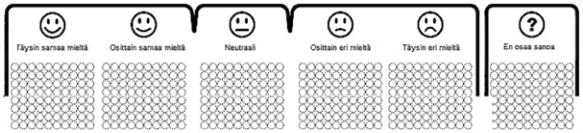

VAPAA SANA (kommentteja ja huomioita tapahtumasta, terveisiä järjestäjille, jne.)

_____

_____

_____

KIITOS PALAUTTEESTASI!

Liite 2. Harri Raisio & Juha Lindell*: Demokratiaa "täplittämällä": Dotmocracy-prosessi kahdessa deliberatiivisessa foorumissa

Johdanto

Demokratiateorioiden kentällä on tapahtunut vahva deliberatiivisen[2] demokratiateorian esiintulo (ks. Dryzek 2010). Kyseessä on teoria, joka painottaa kansalaisten yhtäläistä mahdollisuutta osallistua laaja-alaiseen ja monipuoliseen julkiseen keskusteluun, harkintaan ja punnintaan osana yhteiskunnallisia päätöksentekoprosesseja. Puhutaan siirtymästä kohti keskustelua korostavaa demokratiaa (Chambers 2003). Deliberatiivisen demokratiateorian rinnalla on kehittynyt lukuisa joukko erilaisia deliberatiivisia foorumeita (eng. mini-public). Näistä tunnetuimpia ovat kansalaisraadit, World Café -tilaisuudet, konsensuskonferenssit, deliberatiiviset mielipidemittaukset ja 2000-luvun kuntalaiskuulemiset (ks. Fung 2003). Näitä foorumeita yhdistää tavoite vastata deliberatiivisen demokratiateorian vaikeasti saavutettavissa oleviin normatiivisiin vaateisiin eli edustavuuteen, deliberatiivisuuteen sekä vaikuttavuuteen (Carson & Hartz-Karp 2005).

Deliberatiivisten foorumien toteuttaminen sisältää lukuisia haasteita (ks. Raisio & Vartiainen 2011). Usein mainittuja ovat edustavuuden toteutuminen erityisesti marginaaliryhmien kohdalla (Clifford 2012), vallankäytön ja ryhmäpolarisaation[3] vähentäminen (Sanders 1997; Sunstein 2003) sekä mikrotason deliberaation siirtäminen makrotasolle (Friedman 2006). Tässä puheenvuorossa ei keskitytä näihin fundamentaalisiin haasteisiin, vaan nostetaan esiin teknisempi haaste, minkä poikkeuksetta kaikki deliberatiivisten foorumeiden toteuttajat tulevat työssään kohtaamaan. Kysymys on siitä, kuinka deliberatiivisissa foorumeissa saadaan käytettävissä olevan ajan puitteissa tehtyä kollektiivisia päätöksiä, toisin sanoen kuinka monipuoliset ja laaja-alaiset pienryhmäkeskustelut saadaan integroitua koko osallistujajoukon yhteiseksi näkemykseksi (Nabatchi 2012).

Kollektiivisen päätöksenteon haaste näyttäytyy erilaisena eri deliberatiivissa foorumeissa. Kansalaisraatien kaltaisissa foorumeissa – joissa osallistujamäärä pysyy pienenä, mutta joissa tavoitteena on tuottaa yhteinen kirjallinen julkilausuma – haasteena on päättää kuinka valita julkilausumaan kirjattavat asiat pienryhmissä kehitettyjen lukuisten vaihtoehtojen joukosta. Toisaalta osallistujamääriltään suuremmissa foorumeissa, kuten World Café -tilaisuuksissa, haasteena on yhdistää kollektiivisen päätöksenteon tavoite foorumeiden suurempaan osallistujamäärään ja käytettävissä olevaan vähäiseen aikaan. Vaikka lähtökohdat ovat erilaiset, esitetään tässä puheenvuorossa Kanadassa kehitetyn Dotmocracy-prosessin[4] haasteen käsittelyyn. Seuraavaksi esitellään kyseinen Dotmocracy-prosessi ja reflektoidaan sitä kahden konkreettisen esimerkin kautta. Nämä ovat syksyllä 2012 toteutettu maahanmuuttajien kansalaisraati sekä alkuvuodesta 2013 toteutettu opiskelijoiden World Café -tilaisuus.

* Harri Raisio on sosiaali- ja terveyshallintotieteen tutkijatohtori Vaasan yliopistossa. Email: harri.raisio@uva.fi, Juha Lindell on sosiaali- ja terveyshallintotieteen projektitutkija Vaasan yliopistossa. Email: juha.lindell@uva.fi

Dotmocracy – mitä se on?

Dotmocracy-prosessi on määriteltävissä päätöksentekotyökaluksi, joka on läpinäkyvä, kaikille yhtäläiset mahdollisuudet luova ja ennen kaikkea osallistava (Diceman 2010, 1). Se pohjautuu monille osallisuustematiikan parissa toimivalle tuttuun multi-voting -metodiikkaan, jossa osallistujilla on käytössä rajattu määrä ääniä – usein täplätarroja – joilla he voivat äänestää haluamiansa vaihtoehtoja. Tähän liittyy kuitenkin lukuisia metodisia ongelmia (emt. 47–48). Koska ääniä on käytössä rajallinen määrä, tulee osallistujien käydä ennen äänestyspäätöstään kaikki vaihtoehdot tarkkaan läpi. Äänestysvaihtoehtojen kasvaessa suureksi tulee tästä työstä hankalaa. Ongelmallista on myös se, että äänestystulos ei tule kertomaan kuinka äänet todellisuudessa jakautuvat; osallistujalla on mahdollisuus käyttää useampi kuin yksi ääni yhteen vaihtoehtoon. Äänestystulos kertoo vain tärkeysjärjestyksen, mutta siinä ei tule ilmi sitä kuinka osallistujat suhtautuvat kuhunkin vaihtoehtoon; kuka on puolesta, kuka vastaan ja kuka ei osaa ottaa kantaa. Lisäksi multivoting -metodiikan käyttö muodostaa usein teknisen prosessin, joka ei mahdollista osallistujille eri vaihtoehtojen kommentointia, esimerkiksi kirjaamalla vaihtoehtoihin liittyviä haasteita ja mahdollisuuksia.

Dotmocracy-prosessi on suunniteltu vastaamaan edellä esitettyihin metodisiin ongelmiin. Prosessin keskiössä on Dotmocracy-lomake[5], jota on mahdollista hyödyntää erilaisissa dialogisissa ja deliberatiivissa tilaisuuksissa. Se soveltuu niin perinteisiin kokouksiin ja kuntalaiskuulemisiin kuin myös vaativampiin kansalaisraateihin ja World Café -tilaisuuksiin. Ihanteellista olisi, että prosessiin liittyisi ennen lomakkeiden täyttämistä mahdollisuus käydä keskustelua ja saada tietoa käsitellystä teemasta. Kuvassa 1 on esitettynä yksi mahdollinen Dotmocracy-lomake. Se sisältää tilan idean kirjaamiselle, äänestysasteikon ja tilan kirjoittaa ideaan liittyviä vahvuuksia ja mahdollisuuksia sekä heikkouksia ja haasteista. Lomakkeessa on myös varattu tila allekirjoituksille.

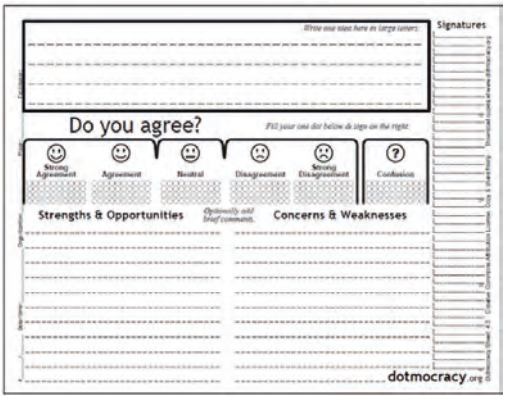

Kuva 1. Esimerkki Dotmocracy-lomakkeesta.

Dotmocracy-prosessin säännöt ovat yksinkertaiset (Diceman 2010, 15). Jokainen osallistuja voi täyttää kustakin esillä olevasta lomakkeesta vain yhden täplän. Sen varmistamiseksi, että kukaan ei täytä ylimääräisiä täpliä, tulee kunkin osallistujan allekirjoittaa täyttämänsä lomake. Osallistujat saavat täyttää niin monta lomaketta kuin kokevat tarpeelliseksi. Kaikki saavat kommentoida esillä olevia ideoita, mutta niihin ei saa tehdä muutoksia enää sen jälkeen kun lomake on kiinnitetty seinälle. Kommentointi tapahtuu vain sille varattuun tilaan. Prosessien vetäjien tehtävänä on vastata tulosten esittämisestä, mutta heidän tulee pysyä kaikin tavoin neutraaleina.

Dotmocracy-prosessin vahvuutena on nähtävissä ensinnäkin se, että osallistujat saavat pääasiallisesti päättää äänestettävistä ideoista itse. Osallistujat eivät siis

toimi kuten perinteisessä äänestystilanteessa, jossa vaihtoehdot on valittu jo valmiiksi. Lisäksi osallistujien kommentoidessa eri ideoita, syntyy tuloksena enemmän kuin pelkkä määrällinen äänestystulos. On tärkeää huomata, että kirjoitetut kommentit eivät ole fasilitaattoreiden kirjaamia, vaan osallistujien itsensä kirjoittamia. Tämä varmistaa sen, että osallistujat saavat kirjoittaa näkemyksensä omin sanoin, ja että kaikkien näkemykset tulevat kirjatuiksi. Prosessi on myös helppokäyttöinen ja halpa. Verrattuna esimerkiksi elektronisiin äänestystyökaluihin, joita käytetään muun muassa amerikkalaisissa 2000-luvun kuntalaiskuulemisissa[6], on paperisen lomakkeen käyttö hyvin kustannustehokasta (emt. 7–9). Dotmocracy-prosessia havainnollistetaan seuraavassa luvussa konkreettisten esimerkkien kautta.

Kokemuksia Dotmocracy-prosesseista

Suomessa on lähdetty toteuttamaan deliberatiivisia foorumeita laajemmalla mittakaavalla vasta viime vuosina (ks. Vartiainen & Raisio 2012). Nämä ovat olleet pääosin kansalaisraateja (ks. Crosby & Nethercut 2005) ja World Café -tilaisuuksia (ks. Carson 2011). Kansalaisraadeissa keskimäärin 12–24 henkilön edustava ryhmä on kokoontunut noin kolmeksi päiväksi käsittelemään vaikeita yhteiskunnallisia asioita, kuten ikäihmisten hyvää elämää, tuulivoimaa tai kuntakaavoitusta. Kansalaisraadin aikana osallistujat ovat käyneet fasilitoituja pienryhmäkeskusteluja ja keskusteluja koko ryhmän kesken sekä kuulleet asiantuntijoita. Kansalaisraatien tuloksina syntyneet julkilausumat on pyritty viemään osaksi päätöksentekoa. World Café -tilaisuudet ovat puolestaan olleet osallistujamääriltään suurempia, mutta kestoltaan lyhyempiä. Esimerkiksi Vaasassa keväällä 2012 toteutettu yhden illan kestänyt maahanmuuttajien World Café -tilaisuus keräsi yhteen yli 60 osallistujaa (Sjöström & Mertaniemi 2012). World Café -tilaisuuksissa tavoitteena on luoda kahvilamainen mukava keskusteluympäristö. Keskusteluja käydään kierroksittain vaihtuvissa pienryhmissä. Ryhmissä fasilitaattorit kirjaavat ylös keskusteluja, jotka tilaisuuden järjestäjät kokoavat myöhemmin yhteen. Muistiinpanoista tehdyt raportit esitellään relevanteille päätöksentekijöille.

Dotmocracy-prosessia on käytetty osana kahta suomalaista deliberatiivista foorumia; syksyllä 2012 maahanmuuttajien kansalaisraadissa ja alkuvuodesta 2013 Vaasan yliopiston opiskelijoiden World Café -tilaisuudessa. Yhtenä tarkoituksena oli testata Dotmocracy-prosessin mahdollisuutta tehostaa ajankäyttöä sekä tehdä fasilitaattorin roolia puolueettomammaksi. Tämä siksi, että toteutetuissa kansalaisraadeissa kollektiivinen päätöksenteko on vienyt odotettua enemmän aikaa ja aikataulu on tämän vuoksi usein pettänyt. World Café -tilaisuuksissa puolestaan keskustelujen koonnit ovat olleet fasilitaattoreiden varassa, jolloin ne eivät ole aina välttämättä täysin heijastaneet käytyjä keskusteluja.

Dotmocracy-prosessi maahanmuuttajien kansalaisraadissa

Maahanmuuttajien kansalaisraati toteutettiin Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen koordinoiman Solid Voice -hankkeen osana Vaasassa syksyllä 2012 (Mertaniemi & Sjöström 2012). Raadin tavoitteena oli osallistaa maahanmuuttajia Vaasan kaupungin päätöksentekoon heille itselleen tärkeissä asioissa. Maahanmuuttajien kansalaisraati toteutettiin neljänä iltana 3.-4.10. ja 8.-9.10.2012 (klo. 17.00–20.30). Raatipäivien aikana raadin 22 osallistujaa kävivät fasilitoituja pienryhmäkeskusteluja ja keskusteluja koko ryhmässä, kuulivat ja tenttasivat kuutta asiantuntijaa sekä laati-

vat 11-kohtaisen julkilausuman. Raatilaiset luovuttivat julkilausuman Vaasan kaupungin edustajille erillisessä tie dotustilaisuudessa 24.10.2012. Kansalaisraadin tuloksia on tarkoituksena käyttää maahanmuuttajien kotoutumista ja integraatiota tukevien palveluiden kehittämiseen alueellisesti ja kansallisesti.

Dotmocracy-prosessi järjestettiin raadin kolmantena päivänä. Tuolloin raatilaiset olivat jo kuulleet asiantuntijoita ja käyneet alustavia pienryhmäkeskusteluja. Dotmocracy-prosessin tarkoituksena oli kerätä ideoita raadin viimeisenä päivänä laadittavan julkilausuman pohjaksi. Raatilaiset aloittivat prosessin kolmessa fasilitoidussa pienryhmässä. Kullekin ryhmälle jaettiin kymmenen tyhjää Dotmocracy-lomaketta. Raatilaiset kävivät keskusteluja noin puolentoista tunnin ajan. Kansalaisraadin vetäjinä toimineet henkilöt kiinnittivät lomakkeita seinälle sitä mukaan kun niitä valmistui. Pienryhmäkeskustelujen päätyttyä raatilaiset olivat kehittäneet yhteensä 24 erilaista ideaa. Tämän jälkeen kansalaisraadin osallistujilla oli noin puoli tuntia aikaa käydä läpi lomakkeita; omassa tahdissaan ja mukavassa ilmapiirissä. Raatilaiset "täplittivät" mielipiteensä, kirjoittivat runsaasti kommentteja ja selkeästi nauttivat prosessista. Sen jälkeen kun viimeisetkin raatilaiset olivat saaneet ilmaistua mielipiteensä, kokosivat raadin vetäjät lomakkeet. He laskivat tulokset ja kirjasivat kommentit sanasta sanaa. Tämä yhteenveto jaettiin osallistujille heti seuraavan päivän aluksi julkilausuman laadinnan pohjaksi.

Kuva 2. Dotmocracy-prosessi maahanmuuttajien kansalaisraadissa.

Kuinka konsensus sitten näyttäytyi Dotmocracy-lomakkeissa. Ensinnäkin lomakkeista oli helppo löytää eniten hyväksyntää saaneet ideat. Esimerkiksi kaikki raatilaiset näkivät erittäin tärkeäksi maahanmuuttajaneuvoston rakentamisen[7]. Tämä nousi loppujen lopuksi raadin julkilausuman keskeisimmäksi ehdotukseksi. Myös maahanmuuttajien laajempi osallistaminen palveluiden tuottamiseen[8] sai raatilaisten jakamattoman hyväksynnän. Vastaavasti lomakkeista oli vaivatonta löytää eniten hajontaa aiheuttaneet ideat. Erityisesti ideat lain muuttamisesta siten, että Suomessa syntyvät maahanmuuttajalapset saisivat automaattisesti Suomen kansalaisuuden; että yrityksiä kannustettaisiin palkkaamaan maahanmuuttajia verovähennysten avulla ja, että kaikkia uskontoja tuettaisiin taloudellisesti, aiheuttivat mielipiteiden jakaantumista. Näistä mikään ei tullut kirjatuksi julkilausumaan. Esimerkiksi verovähennysten myöntäminen maahanmuuttajia palkkaaville yrityksille koettiin diskriminoivana toimintamallina. Uskontoa ei puolestaan koettu sellaisena teemana, johon raadin tulisi ottaa julkilausumassaan kantaa.

Dotmocracy-prosessista huolimatta kansalaisraadin aikataulu ei pysynyt täysin sovitussa. Maahanmuuttajataustaisten raatilaisten intohimoinen argumentointi ja vilkas dialogi yllättivät raadin kokeneet vetäjät. On kuitenkin selvää, että ilman Dotmocracy-prosessia raadin julkilausuman laadinnasta olisi tullut erittäin ongelmallista. Nyt pohjalla oli prosessin myötä syntynyt konsensukseen pohjautuva näkemys siitä, mitä julkilausuman tulisi sisältää. Ilman tätä fasilitointi olisi ollut kokeneellekin vetäjällä liian suuri haaste. Dotmocracy-prosessin voi näin ollen todeta olleen toimiva ja tärkeä osa maahanmuuttajien kansalaisraatia. Se mahdollisti kaikkien osallistumisen ja se tehosti ajankäyttöä luoden hyvän pohjan raadin viimeisen päivän työskentelyille.

Dotmocracy-prosessi opiskelijoiden World Café -tilaisuudessa

Vaasan yliopistossa järjestettiin 30.1.2013 opiskelijoiden World Café -tilaisuus. Tilaisuus järjestettiin opintojaksolla "Hyvinvointipalvelut uudistuvassa toimintaympäristössä". Järjestäjänä toimi sosiaali- ja terveyshallintotieteen henkilökunta ja osallistujina hallintotieteenalan ensimmäisen vuoden opiskelijat. Tilaisuudella oli kahdenlaiset tavoitteet. Ensinnäkin tilaisuudella pyrittiin vastaamaan opiskelijoiden esittämiin toiveisiin vuorovaikutteisemmista opetusmetodeista. Toisena tavoitteena oli pilotoida edelleen kehitettyä World Café -mallia. Kyseistä deliberatiivista mallia tullaan soveltamaan myöhemmin Koneen Säätiön rahoittamassa kaksivuotisessa (2013–2014) tutkimushankkeessa "Eutanasia yhteiskunnan päätöksentekoprosesseissa: Metadeliberaatiota oikeudesta hyväksyä tai kieltää avustettu kuolema Suomessa".

Kehittyneemmässä World Café -mallissa yhdistyy kolmen eri osallisuusmallin piirteitä (Carson 2012). Modifioitu malli sisältää jo edellä esitetyt tavanomaisen World Café -mallin keskeiset piirteet. Toisena hyödynnettävänä mallina on amerikkalainen National Issues Forum[9]. Tämän keskeinen piirre on järjestettyihin keskusteluihin osallistuville henkilöille jaettava tietopaketti. Tietopaketin tarkoituksena on antaa tietoa käsiteltävästä teemasta ja siihen liittyvistä eri ratkaisuvaihtoehdoista mahdollisimman tasapuolisesti. Kolmanneksi modifioitu malli hyödyntää Dotmocracy-prosessia. Työkalu edesauttaa priorisoimaan World Café -tilaisuudessa käytyjen keskustelujen tulokset kollektiivisiksi päätöksiksi. Kirjallisen tai suullisen tietopaketin lisääminen deliberaation tueksi sekä dotmocracy-prosessin hyödyntäminen päätöksenteon välineenä lisäävät merkittävällä tavalla tavanomaisen World Café -mallin deliberatiivisuutta (ks. Carson & Hartz-Karp 2005).

World Café -tilaisuus kesti yhteensä neljän oppitunnin ajan (klo. 12.30– 15.45). Osallistujina oli 58 opiskelijaa. Osallistujat käsittelivät tilaisuudessa opintojakson teemaa eli hyvinvointipalveluita suomalaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa. Tilaisuutta edelsi kurssiin sisältyneet vahvasti teoriapainotteiset luennot. Tämän vuoksi World Café -tilaisuuteen kutsuttiin asiantuntijaesiintyjiksi kolme käytännön tasolla toimivaa henkilöä. He syvensivät keskusteluteemaa kolmen näkökulman kautta: 1. vammaispalvelut, 2. nuorten hyvinvointi ja 3. innovatiiviset palvelukonseptit. Asiantuntijaesitysten jälkeen osallistujilla oli vielä mahdollisuus kysyä tarkentavia kysymyksiä. Tämän jälkeen osallistujat asettuivat heterogeenisiin pienryhmiin. Ryhmäläiset valitsivat keskuudestaan yhden henkilön, joka toimi pöydän isäntänä/emäntänä (ts. fasilitaattorina). Keskusteluja käytiin vaihtuvissa pienryhmissä yhteensä

kolme kahdenkymmenen minuutin kierrosta. Kullakin kierroksella oli oma keskusteluteemansa. Tilaisuus päättyi Dotmocracy-prosessiin. Tilaisuuden järjestäjät olivat laatineet etukäteen 18 Dotmocracy-lomaketta liittyen opintojakson keskeisiin teemoihin. Osallistujat saivat halutessaan täyttää pienryhmissä lisää lomakkeita. Näitä tuli täytetyksi yhteensä 21 kappaletta.

Dotmocracy-prosessi kesti noin puoli tuntia. Vaikka lomakkeita oli esillä suhteellisen suuri määrä, kävivät osallistujat aktiivisesti läpi ne kaikki, "täplittäen" relevanteiksi kokevansa lomakkeet. He myös kirjoittivat lomakkeisiin aktiivisesti kommentteja (ks. kuva 3). Osallistujat kokivat World Café -tilaisuuden kokonaisuudessaan hyvin positiiviseksi. Tämä näkyi niin pienryhmäkeskustelujen puheenvilinässä kuin myös Dotmocracy-prosessiin käytetyssä aidossa pohdinnassa ja harkinnassa. Kun osallistujille esitettiin Dotmocracy-lomakkeessa väite, että "Osallistuminen World Café -tilaisuuteen oli mieluisa kokemus" ei heistä kukaan suhtautunut väitteeseen kielteisesti. Yksi osallistujista suhtautui väitteeseen neutraalisti, 24 osallistujaa oli väitteen kanssa osittain samaa mieltä ja 27 osallistujaa täysin samaa mieltä.

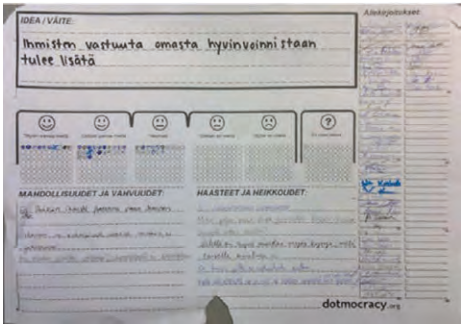

Kuva 3. Täytetty Dotmocracy-lomake opiskelijoiden World Café -tilaisuudessa.

Täytetyistä Dotmocracy-lomakkeista on nähtävissä kollektiivinen huoli yhteisöllisyyden heikkenemisestä ja eriarvoisuuden lisääntymisestä Suomessa. Kukaan osallistujista ei esimerkiksi suhtautunut myönteisesti väitteeseen, että maamme yleinen ilmapiiri kannustaisi ihmisiä pitämään huolta paitsi itsestään myös kanssaihmisistä. Jopa 45 osallistujaa oli tästä väitteestä eri mieltä. Näkemyksenä oli, että "individualismi kukoistaa". Tämän vuoksi ei ollut yllättävää, että jopa 50 osallistujaa näki, että hyvinvointivaltion ongelmia tulisi ennaltaehkäistä yhteisöllisyyden tukemisen kautta. Lisäksi kaikki osallistujat suhtautuivat joko myönteisesti (48 kpl) tai neutraalisti (4kpl) tavoitteeseen nostaa erilaisuuden hyväksymistä yhteiskunnallisena asenteena. Tuki suomalaisen hyvinvointivaltion säilyttämiselle oli vahva, sillä osallistujista vain yksi ilmaisi hyväksyntänsä ihmisten välisen eriarvoisuuden kasvulle. Vahvasta yhteisöllisyyden kaipuusta huolimatta näkemyksissä korostui myös yksilön oma vastuu hyvinvoinnistaan. Vaikka 16 osallistujaa suhtautui yksilön oman vastuun lisäämiseen neutraalisti, suhtautui enemmistö osallistujista (33 kpl) asiaan myönteisesti.

World Café -tilaisuuden osallistujat olivat myös hyvin yksimielisiä asiakaslähtöisyyden lisäämisestä sekä parempien osallistumismahdollisuuksien luomisesta sosiaali- ja terveydenhuollon toimikentällä. Esimerkiksi osallistujista 50 suhtautui positiivisesti sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakaslähtöisyyden vahvistamiseen (vain yksi oli osittain eri mieltä). Näkemyksenä oli, että "asiakas on oman hoitonsa ja tarpeensa asiantuntija". Haasteena puolestaan pohdittiin sitä, että koska asiakas ei kuitenkaan ole sosiaali- ja terveysalan ammattilainen, riittääkö hänellä tällöin tietämys? Osallistumismahdollisuuksien luomisessa korostui erityisesti vammaisten henkilöiden näkökulma. Jopa 53 osal-

listujaa oli sitä mieltä, että vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia vaikuttaa omaan elämäänsä tulee vahvistaa.

Keskustelu suomalaisesta hyvinvointivaltiosta ja sen tilasta jakoi osallistujien mielipiteitä. Ensinnäkin näkemykseen siitä, että suomalainen hyvinvointivaltio olisi kriisissä, otettiin kantaa hyvin tasaisesti. Osallistujista 18 uskoi hyvinvointivaltion olevan jollakin tasolla kriisissä. Vastaavasti 18 oli tästä hyvinvointivaltion kriisitilasta eri mieltä. Neutraalisti asiaan suhtautui 13 osallistujaa. Enemmistö osallistujista koki suomalaisen hyvinvointivaltion vielä hintansa arvoiseksi. Epäilystä hyvinvointivaltion tulevaisuudesta herätti kuitenkin sen mahdollinen hinnannousu; mistä tällöin saadaan rahat tai mistä karsitaan? Myös usko meneillään olevaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistukseen näyttäytyi heikkona. Vain kaksi osallistujaa uskoi, että uudistus tulisi onnistumaan tavoitteissaan. Tätä selittänee se, että vain kymmenen osallistujaa uskoi Suomeen saatavan paremmat sosiaali- ja terveyspalvelut rakentamalla suurempia kuntayksiköitä, kun vastaavasti 51 osallistujaa suhtautui positiivisesti väitteeseen, että sosiaali- ja terveyspalvelut on tärkeä tuottaa lähellä ihmistä.

Lopuksi

Laadukkaiden deliberatiivisten keskustelufoorumeiden järjestäminen on aina haastavaa. Erityinen haaste kohdistuu deliberaatioon keskeisesti liittyvään päätöksenteko-ulottuvuuteen. Deliberaatio kun ei ole pelkkää dialogia, vaan tavoitteena on päätyä jonkin tasoiseen kollektiiviseen lopputulemaan. Jos aikaa on käytettävissä vähän, jos osallistujia on suuri joukko tai jos käsiteltävä teema on harvinaisen monimutkainen ja arvosidonnainen, tulee foorumissa käytyjen keskustelujen integroimisesta koko osallistujajoukon yhteiseksi näkemykseksi haaste kokeneemmallekin fasilitaattorille.

Positiivista on kuitenkin se, että ympäri maailmaa kehitetään jatkuvasti erilaisia innovaatioita, joilla pyritään edistämään osallistumiskäytänteitä. Tässä puheenvuorossa esitelty Dotmocracy-prosessi on yksi näistä. Tähän mennessä saadut kokemukset ovat hyvin positiivisia. Kyseessä on kustannuksiltaan hyvin alhainen ja helposti opittava prosessi, joka tehostaa päätöksentekoprosesseja. Esimerkkinä käytetyssä maahanmuuttajien kansalaisraadissa Dotmocracy-prosessi tuotti tärkeitä näkemyksiä raadin julkilausuman laadintaa varten. Vastaavasti opiskelijoiden World Café -tilaisuudessa osallistujat pääsivät Dotmocracy- prosessin kautta ilmaisemaan näkemyksensä monista eri väitteistä, muodostaen näin kollektiivisen näkemyksen laajaan hyvinvointivaltion tematiikkaan. Näiden hyvien kokemusten innoittamina Dotmocracy-prosessin kokeilua tullaan jatkamaan syksyllä 2013 toteutettavassa neljässä eutanasiaan liittyvää päätöksentekoa käsittelevässä deliberatiivisessa kansalaisfoorumissa.[10]

Viitteet

1 Kirjoitus on osa Koneen Säätiön rahoittamaa "Eutanasia yhteiskunnan päätöksentekoprosesseissa" -tutkimushanketta, Suomen Akatemian rahoittamaa Ihmisen Ääni -tutkimushanketta sekä Euroopan kotouttamisrahaston rahoittamaa SOLID-Voice -tutkimus- ja kehittämishanketta.

2 Deliberare = Käydä tarkkaa harkintaa ennen päätöksentekoa

3 Deliberaatioon osallistuvien henkilöiden mielipiteiden kehittyminen entistä vahvemmiksi suhteessa heidän jo olemassa oleviin näkemyksiinsä.

4 ks. http://dotmocracy.org

5 Lomakkeet ovat ladattavissa osoitteesta: http://dotmocracy.org/sheets. Ne ovat vapaasti kopioitavissa ja jaettavissa.

6 Ks. http://americaspeaks.org/democracy-lab/innovation/21st-centurytown-meeting/

7 "Council for immigrants". Tämä nähtiin jo olemassa olevaa Vaasan kaupungin maahanmuuttajaneuvostoa laajempana toimielimenä.

8 Raatilaiset kokivat muun muassa sen ongelmallisena, ettei kv-opiskelijaa hyväksytä yliopiston kv-tuutoriksi.

9 Ks. http://www.nifi .org/

10 Foorumit toteutetaan osana Koneen Säätiön rahoittamaa kaksivuotista (2013–2014) tutkimushanketta "Eutanasia yhteiskunnan päätöksentekoprosesseissa: Metadeliberaatiota oikeudesta hyväksyä tai kieltää avustettu kuolema Suomessa"

Kirjallisuus

Carson, Lyn & Janette Hartz-Karp (2005). Adapting and Combining Deliberative Designs. Teoksessa John Gastil & Peter Levine (toim.). The Deliberative Democracy Handbook. Jossey-Bass: San Francisco, CA, 120–138.

Carson, Lyn (2011). Designing a public conversation using the World Café method. Social Alternatives 30 (1), 10–14.

Chambers, Simone (2003). Deliberative Democratic Theory. Annual Review of Political Science 6 (1), 307–326.

Clifford, Stacy (2012). Making Disability Public in Deliberative Democracy.

Contemporary Political Theory 11 (2), 211–228.

Crosby, Ned & Doug Nethercut (2005). Citizens juries: Creating a Trustworthy Voice of the People. Teoksessa John Gastil & Peter Levine (toim.), The Deliberative Democracy Handbook. Jossey-Bass: San Francisco, CA, 111–119

Diceman, Jason (2010). Dotmocracy Handbook: A simple tool to help large groups find agreement. Saatavilla 22.1.2013: http://dotmocracy.org/handbook

Dryzek, John (2010). Foundations and frontiers of deliberative governance. New York, NY: Oxford University Press.

Friedman, Will (2006). Deliberative Democracy and the Problem of Scope.

Journal of Public Deliberation 2 (1).

Fung, Archon (2003). Survey Article: Recipes for Public Spheres: Eight Institutional Design Choices and Their Consequences. The Journal of Political Philosophy 11 (3), 338–367.

Mertaniemi, Ritva & Susann Sjöström (2012). Maahanmuuttajien hyvinvointi ja työllisyys Vaasassa: Maahanmuuttajien kansalaisraadin loppuraportti. Saatavilla 7.2.2013: http://blog.uwasa.fi /midcom-serveattachment-guid-1e24393e1e54858439311e2a4e7cddb47cee-d86ed86/liite_2_solid_voice_maahanmuuttajien_kansalaisraadin_loppuraportti_17_12_2012.pdf

Nabatchi, Tina (2012). Putting the "Public" Back in Public Values Research: Designing Participation to Identify and Respond to Values. Public Administration Review 72 (5), 699–708.

Raisio, Harri & Pirkko Vartiainen (2011). Osallistumisen illuusiosta aitoon vaikuttamiseen: Deliberatiivisesta demokratiasta ja kansalaisraatien toteuttamisesta Suomessa. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Sanders, Lynn M. (1997). Against deliberation. Political Theory 25 (3), 347–376.

Sjöström, Susann & Ritva Mertaniemi (2012). Maahanmuuttajien World Café 26.4.2012 Vaasassa: Tilaisuuden ja keskustelujen yhteenveto. Saatavilla 7.2.2013: http://blog.uwasa.fi/midcom-serveattachmentguid-1e20c7165100e-020c7111e296d-98f678587ec90ec90/world_cafe__raportti_final_2012_x.pdf

Sunstein, Cass R. (2003). The Law of Group Polarization. Teoksessa Jim S. Fishkin & Peter Laslett (toim.). Debating Deliberative Democracy. Blackwell Publishing: Malden Ma, s. 80–101).

Vartiainen, Pirkko & Harri Raisio (2012). Riittääkö edustuksellinen demokratia? Politiikasta.fi -verkkolehti. Saatavilla 22.1.2013: http://www.politiikasta.fi/artikkelit/88-riittaako-edustuksellinen-demokratia

WORLD CAFÉ - OPAS DELIBERATIIVISEN WORLD CAFÉN JÄRJESTÄMISEEN

Maailmalta Suomeen rantautunut World Café on saanut meillä innostuneen vastaanoton - eikä suotta. Menetelmä on joustava ja tilaisuuden järjestäminen sekä siihen osallistuminen on helppoa.

Deliberatiivinen World Café on vuorovaikutteinen ja pehmeä menetelmä, mutta myös tehokas tapa tuottaa tietoa ja osallistaa suurikin joukko ihmisiä yhteisen asian käsittelyyn ja päätöksentekoon.

Setlementtiliitto

ISBN 978-952-7141-06-9 (nidottu) | ISBN 978-952-7141-07-6 (pdf)